

ΑΕΙΦΟΡΙΑ

“ΣΟΛΩΝ” μέλος ΠΑΝΔΟΙΚΟ / ΘΕΜΚΟΕ / Δ.Ε.Ο. Στερεάς Ελλάδας & Δικτύου Sperhéiosnet • ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008. ΤΕΥΧΟΣ 18 - ΕΤΟΣ 2ο

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

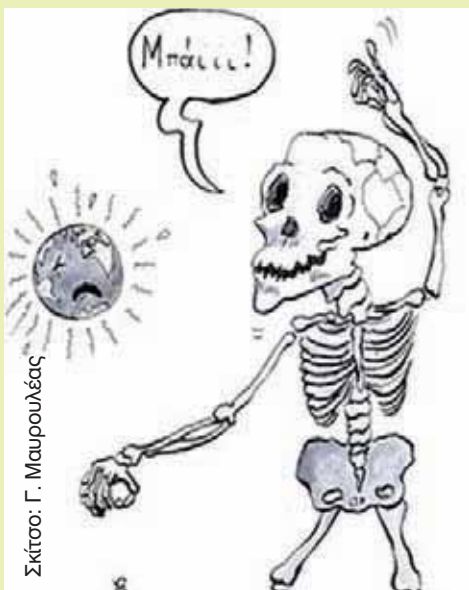
ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΜΕΓΑΛΕΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ
ΣΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ
(σελ. 6)

ΡΩΣΙΑ, ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ,
ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ ΗΘΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
(σελ. 10)

Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΙΑ
ΤΟΥ ΗΘΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ
(σελ. 12)

Εμείς δεν θα ζούμε...

Εμείς δεν θα ζούμε όταν οι άλλοι θα πεθαίνουν. Εμείς δεν θα ζούμε όταν το νερό θα έχει χαθεί. Εμείς δεν θα ζούμε όταν η ατμόσφαιρα θα είναι τοξική, όταν τα δάση δεν θα υπάρχουν και όταν οι πιο πολλοί οργανισμοί θα έχουν εξαφανιστεί. Εμείς δεν θα ζούμε τότε. Μία φράση που συμπυκνώνει τη βλακεία, την αμηχανία και την απάθεια των τελευταίων γενεών.

Η φράση αυτή γεννήθηκε αρχικά στα μυαλά των ανθρώπων όταν το υποσυνείδητο άρχισε να επαναφέρει στο συνειδητό ένα μέρος από τις τεράστιες ποσότητες σημάτων που έστειλε η πραγματικότητα και που οι άνθρωποι με αλαζονεία συνέχιζαν να αγνοούν. Δεν χρειάζονταν και ιδιαίτερες γνώσεις αλλά απλή παρατήρηση για να καταλήξει κανείς στο συμπέρασμα ότι η ανθρώπινη παρέμβαση στο περιβάλλον, λίγες μόνο δεκαετίες μετά τη βιομηχανική επανάσταση, δημιουργούσε ανεπανόρθωτες ζημιές. Αμέτρητες επιστημονικές μελέτες επαλήθευσαν χιλιάδες φορές αυτό που φυσιολογικά κατέδειχναν οι αισθήσεις και η λογική.

Αργότερα η φράση «εμείς δε θα ζούμε τότε» πήρε τη θέση της στους διαλόγους μας, όταν με φόβο αρχίσαμε να συνειδητοποιούμε ότι το αποτέλεσμα της ασυδοσίας και καταστροφικότητάς μας ήταν εκτός από ορατό και δύσκολα αναστρέψιμο. Ο χρόνος όμως για το τραγικό ήταν σχεδόν για όλους πολύ μακριά για να πιέσει για την εξεύρεση μιας λύσης. Η λύση αυτή θα ήταν ήδη μια πραγματικότητα σήμερα εάν οι περισσότεροι από

εμάς δεν επικαλούνταν τη φράση «εμείς δε θα ζούμε τότε».

Καμιά μορφή πιθανής καταστροφής δε μας συγκίνησε αρκετά ώστε να δραστηριοποιηθούμε συστηματικά και να πάρουμε τα απαραίτητα μέτρα αντιστροφής της κατάστασης αυτής. Ούτε καν στην προσωπική μας ζωή δεν είχαμε τη διάθεση ν' αλλάξουμε απλά πράγματα τηρώντας μια πιο υπεύθυνη στάση. Αντί γι αυτό ανταλλάσαμε φράσεις ανακούφισης και χαιρεκακίας, «εμείς δε θα ζούμε τότε...». Λες και θέλαμε να εκδικηθούμε το μέλλον γι αυτό που θα γινόταν αλλά και το παρελθόν για όσα σχεδίαζε αλλά δεν πρόλαβε να μας κάνει.

Ας μην υποκρινόμαστε, τα αισθήματά μας ήταν και είναι αρκετά ρηχά. Και αυτή η ίδια η συγγένεια που τόσο περί πολλού την έχουμε και που στο όνομά της έχουμε γράψει ατέλειωτες φράσεις, υμνώντας την αγάπη των γονέων προς τα παιδιά αλλά και των παππούδων προς τα εγγόνια, αποδείχθηκε τουλάχιστον ανεπαρκής. Εμείς δε θα ζούμε τότε! Θα ζουν τα παιδιά μας, τα εγγόνια μας, αλλά εμείς όχι. Θα την έχουμε γλιτώσει.

Φυσιολογικά, μόνο και μόνο το γεγονός ότι μετά από εμάς θα ζουν άλλοι πολύ λιγότερο υπεύθυνοι σε σχέση μ' εμάς οι οποίοι θα αντιμετωπίζουν τις τραγικές συνέπειες της δικής μας εγκληματικής ανευθυνότητας, θα έπρεπε να μας συγκλονίζει και να μας κινητοποιεί. Στο σημείο αυτό πρόδηλη γίνεται η αβάθεια και η υποκρισία των ανά τον κόσμο πιστών, οι οποίοι ενώ από τη μια ακολουθούν τυφλά θρησκευτικούς κανόνες και ηγέτες που διακηρύσσουν τη μεταθάνατον ζωή, την αγάπη για το συνάνθρωπο και τις αρετές της πνευματικότητας, ζουν με τέτοια υλιστική αρπακτικότητα προς το περιβάλλον και τον πλησίον ωσάν το σήμερα να είναι η τελευταία τους μέρα.

Κι έτσι λοιπόν, η μακρινή εποχή όπου οι άλλοι θα εξαφανίζονταν ταλανιζόμενοι από αμέτρητες δυσχέρειες κι εμείς χαιρέκακα θα τους καμαρώναμε όντας ήδη νεκροί, η εποχή αυτή της απάνθρωπης, βλαμμένης εκδίκησης προς το γένος μας αλλά και όλα τα όντα έχει ήδη φτάσει. Κάποιοι από εμάς είναι πράγματι νεκροί αλλά δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι είναι και ικανοποιημένοι. Οι υπόλοιποι που είμαστε ζωντανόι είτε είχαμε προλάβει να πούμε, «εμείς δεν θα ζούμε τότε», είτε όχι, θα υποστούμε αυτό για το οποίο είχαμε προειδοποιηθεί και που εμείς οι ίδιοι και κάποιοι άλλοι ανάληγοι του παρελθόντος φρόντισαν να σιγουρέψουν ότι θα πάθουμε.

Θανάσης Μάντης,
Πολιτικός Επιστήμονας.
Μέλος της ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ

**Κάντε τα
ανθρώπινα
δικαιώματα
πραγματικότητα
ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ!**

Αυτές οι κάρτες έφτασαν από ανθρώπους από παντού, ανθρώπους που δεν είχα δει και δεν με είχαν δει. Έγραψαν κάρτες, πήγαν και αγόρασαν γραμματόσημα. χάρη σε αυτούς τους ανθρώπους έγινα πιο γενναίος και εγώ. Και έκανε μεγάλη διαφορά στη φυλακή. Οι φύλακες κατάλαβαν, πως αν μου συνέβαινε κάτι, θα το μάθαινε όλος ο κόσμος».

Ο Mahjoub Sharif, ο «ποιητής του λαού» στο Σουδάν, φυλακίστηκε πολλές φορές και για μεγάλες περιόδους από τη στρατιωτική δικτατορία του Σουδάν. Έλαβε χιλιάδες γράμματα συμπαράστασης μέσω της δράσης της Διεθνούς Αμνηστίας. Το 2008, ο ίδιος και η γυναίκα του Αμίρα επισκέφθηκαν την Αγγλία και κάλεσαν σε ένα μεγάλο ευχαριστήριο πάρτι όλους όσους τους είχαν στείλει γράμματα.

Στείλτε μια καρτ-ποστάλ με ένα μήνυμα συμπαράστασης σε ανθρώπους και κοινωνίες που υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματά τους και κινδυνεύουν. Πάρε μέρος στον Παγκόσμιο Μαραθώνιο Γραμμάτων μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2008!

Πηγή: ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑΣ
<http://www.amnesty.org/gr/>

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΠΛΑΝΕΣ ΤΟΥ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ,
ΟΙ ΠΛΑΝΕΣ ΤΟΥ ΝΕΟΚΕΥΝΣΙΑΝΙΣΜΟΥ

Είναι ανάγκη να δούμε τη διαφορετικότητα των ιστορικών περιόδων ανάμεσα στο κραχ του '29 και στο παρ' ολίγον κραχ της σημερινής οικονομίας. Πράγματι με νευραλγικό άξονα την κίνηση του σχεδίου Πόλσον και την πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση του Ντέιβιντ Μπράουν, αναπτύσσεται μια μεταστροφή του κλίματος. Αυτή όμως η μεταστροφή προέρχεται από το δημόσιο, το κράτος και τις επιδοτήσεις του και οπωσδήποτε προέρχεται από τα χρήματα των φορολογούμενων. Συνδέεται με μια στέρηση πόρων από τους βαθύτερους και μακροχρόνιας απόδοσης τομείς, όπως είναι οι τομείς της παιδείας, της υγείας, του περιβάλλοντος και των δημόσιων πολιτικών της κοινωνικής ασφάλειας και των συντάξεων. Καλούμαστε λοιπόν να εκτιμήσουμε τις μακροχρόνιες επιπτώσεις που θα έχει τόσο το σχέδιο Πόλσον, όσο και το συντονιστικό, το οικουμενικό και το Ευρωπαϊκό σχέδιο, που έχει αρκετές επιδράσεις, κυρίως από τον Ντέιβιντ Μπράουν και στο ελεγκτικό μέρος από τον Σαρκοζί.

1. Τρεις κίνδυνοι από την πιθανή αναβολή μιας πραγματικής λύσης

Ας εκτιμήσουμε πλέον νέες προκλήσεις και νέα προβλήματα.

Ο πρώτος κίνδυνος, είναι ο κίνδυνος της δημιουργίας μιας, κρατικοδίαιτης φούσκας.

Ο δεύτερος κίνδυνος. Κατά δεύτερο λόγο είμαστε αντιμέτωποι με την πιθανότητα να εμβαθύνει η κρίση από μία νέα ύπουλη δυναμική κερδοσκοπίας επεκτεινόμενη και σε άλλους χρηματιστηριακούς ή γενικότερα επιχειρηματικούς κλάδους μέσα και από το εκκρεμές των ψυχολογικών αντιδράσεων των χρηματιστών, των μετόχων και των μάντζερ. Βέβαια είμαστε αντιμέτωποι με τον εφησυχασμό που μπορούν να έχουν οι ίδιες οι κοινωνίες που στην ουσία «αιμοδότησαν», χωρίς να ερωτηθούν, χωρίς τον διάλογο που θα εξασφάλιζε μια ουσιαστική άποψη για την αντιμετώπιση της κρίσης. Αυτός είναι ο δεύτερος κίνδυνος μετά από τις κρατικές φούσκες.

Ο τρίτος κίνδυνος τώρα είναι ο πιο μακροχρόνιος και έχει τα χαρακτηριστικά που απαιτούν πλήρη υπευθυνοποίηση και συνειδητοποίηση της θέσης και της προοπτικής απ' όλους. Είναι ο κίνδυνος μιας συνέχισης της μετατόπισης των οικονομικών πολιτικών. Η αντίδραση που εκδηλώθηκε σε αυτήν την κρίση είναι μια Κεϋνσιανή οργάνωση του Νεοφιλελευθερισμού, μια Κεϋνσιανή στήριξη του Νεοφιλελευθερισμού και όχι Κεϋνσιανισμός.

Το χρηματιστήριο θα μπορούσε να πει κανείς στηρίχθηκε Κεϋνσιανά. Ο Κέυνς δεν μιλούσε για στήριξη του χρηματιστηρίου. Περιλάμβανε την πολιτική του κρατικού παρεμβατισμού αλλά ο στόχος ήταν συνυφασμένος με το κοινωνικό επίπεδο της οικονομίας και της απασχόλησης κάτι που δεν υφίσταται σήμερα. Παλιότερα φτάσαμε στον «Κεϋνσιανισμό» υποτίθεται της οικονομικής πολιτικής άσχετα από τον Κέυνς, στο πλαίσιο του Νιου Ντιλ, μέσα από την ολοκλήρωση του κύκλου της χρη-

ματιστηριακής κρίσης του 29. Τώρα, λόγω της παλιάς δραματικής εμπειρίας του κραχ του '29 προκαλείται ένας συναγερμός και ένας πολιτικός πανικός που αλλάζει δόγματα, κοσμοθεωρίες και απόψεις, προκειμένου να διασωθεί η χρηματιστηριακή πρωταρχικά και δευτερευόντως η πραγματική οικονομία.

Τίθεται όμως άλλο ένα ζήτημα. Η χρηματιστηριακή οικονομία δε δείχνει σε καμία από τις φάσεις της να μπορεί να παρακολουθήσει τη πραγματική, παρά μόνο όταν βρίσκεται σε πλήρη κατάρρευση, που τώρα πιθανόν να απέφυγε. Μόνο τότε καταλαβαίνει τί είναι η πραγματική οικονομία αλλιώς ζει σε ψυχολογικές νεφέλες και σ' ένα καθεστώς μιας «αυτορρυθμιζόμενης» απληστίας, σε σχέση με την κλίμακα και όχι με τη λογική. Έχουμε δηλαδή, μια σχετικά ορθολογικοποιημένη απληστία και όχι έναν ορθολογισμό στη λειτουργία αυτού του συστήματος της αγοράς. Πρέπει να δούμε τις λεγόμενες δημοσιογραφικές ή θεωρητικές πλάνες που βιάζονται να προεξοφλήσουν τη μετατόπιση των πολιτικών. Όταν η απληστία και η ιδιοτέλεια κρατούν τις δυνάμεις τους και ελέγχουν τους θε-

Πρέπει ν' αναπτυχθούν πολιτικές ζήτησης αλλά αυτές πρέπει να είναι ελεύθερες, από τον κρατικό ή τον ιδιωτικό ολοκληρωτισμό, όπως πχ αυτόν που εκφράζεται μέσα από την κοινωνία του θεάματος και της διαφήμισης

ομούς δεν χάνουν την εξουσία τους με ταχύτητα επειδή καταρρέει η πρώτη φούσκα. Η πηγή της χρηματιστηριακής φούσκας παραμένει, έστω και αν μετατοπίζεται το επίκεντρό της. Το κρίσιμο σημείο βρίσκεται στην πολιτική φούσκα του Νεοφιλελευθερισμού και στην θεωρητική της προσέγγιση, που αλληλεπιδρούν συnergetικά και έχουν το πιο μακροχρόνιο έλεγχο των εξελίξεων. Αυτή η φούσκα δε μπορεί να καταρρεύσει τόσο γρήγορα όσο νομίζουν ορισμένοι αναλυτές. Η κατάρρευση αυτή απαιτεί παρατεταμένες τραγικές συνθήκες και όχι συνθήκες λίγων ημερών. Απαιτεί μια χρόνια εκδήλωση των φαινομένων νόσησης και των προβλημάτων και αυτό είναι κατανοητό και θεμελιωδώς ανθρώπινο. Οι διαδικασίες της εκπαίδευσης και της αλλαγής είναι μακροχρόνιες. Ερχόμαστε έτσι λοιπόν στην ανάγκη να δούμε τα μακροχρόνια ζητήματα επίσης, που δημιουργεί αυτή η αντιμετώπιση της κρίσης με τις πολιτικές Πόλσον και Μπράουν και Σαρκοζί για να τις τιτλοποιήσουμε ονοματικά.

Είναι σαφές ότι στο επίπεδο της πραγματικής οικονομίας θα υπάρξουν διαρθρωτικές συνέπειες, τις οποίες η δημοσιογραφική και κριτική προσέγγιση με την επικρόλη διαίσθησή της μπορεί να τις αντιληφθεί, επειδή κάπου υπάρχει η ανάγκη και η

ηδονή της αποδόμησης των ειδώλων, μέσα σε αυτούς βέβαια που δεν βιώνουν την δραματικότητα της απώλειας των χρημάτων σ' αυτή την κρίση.

Πέραν αυτού, υπάρχουν πολύ πιο σοβαρά προβλήματα που συνδέονται με την μακροχρόνια πλέον ελλειμματικότητα της πολιτικής να διαχειριστεί δίκαια τα ζητήματα των μισθών, των συντάξεων, των εισοδημάτων και των παροχών.

Ένα άλλο θέμα που προκύπτει από την κρίση αυτή είναι αυτό της προσέγγισης των εννοιών της μεγέθυνσης της οικονομίας, της κατανάλωσης και της ζήτησης, από τελείως διαφορετική οπτική γωνία.

Δεν μπορεί να προσδοκούμε καλή οικονομική κατάσταση στη βάση της μεγέθυνσης της ζήτησης, της κατανάλωσης και του οικονομικού προϊόντος,

A. Αυτό κατά πρώτον γιατί πρέπει κάποια στιγμή να δούμε το θέμα του περιβάλλοντος και το θέμα σε τελική ανάλυση ενός άλλου τρόπου ζωής και μιας άλλης οικονομίας. Αυτό, ως προς την έννοια της παραγωγής, δεν έχει προσεγγιστεί ούτε από την σοσιαλιστική θεωρία. Έχει προσεγγιστεί σε σχέση με τα θέματα της ζήτησης. Όπου σχεδιάζοταν και υπαγορευόταν ή κατευθυνόταν η ζήτηση αυτή. Να μην πρέπει ν' αναπτυχθούν πολιτικές ζήτησης αλλά αυτές πρέπει να είναι ελεύθερες, από τον κρατικό ή τον ιδιωτικό ολοκληρωτισμό, όπως πχ αυτόν που εκφράζεται μέσα από την κοινωνία του θεάματος και της διαφήμισης. Πρέπει να βασίζεται σε μια διαδικασία αυτοσυνειδησίας των ανθρώπων και των κοινωνιών και σε διαφορετικά από τα σημερινά πρότυπα ζωής και σχέσης. Αυτά, δεν αντιμετωπίζονται και αυτά μπορεί όντως να διαμορφώνουν όρους κρίσης όμως μόνο μακροχρόνια.

B. Ταυτόχρονα όμως η προσέγγιση που εκφράζεται μέσα από το σχέδιο Πόλσον δεν αντιμετωπίζει τα βαθιά διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας και των οικονομικών αναγκών του μέσου ή του χαμηλότερου εισοδηματικά πολίτη. Εκεί μπορεί να πει κανείς ότι αναβάλλουμε την κρίση για μια πιο βαθιά και ριζική διαδικασία έκρηξής της. Εδώ μπαίνει το θέμα του πώς να σταθούμε απέναντι σ' αυτές τις παρενέργειες των λύσεων Πόλσον - Μπράουν παρά το γεγονός ότι μπορεί να πει κανείς ότι υπό ορισμένους όρους ήταν αναγκαίες.

II.Προς ένα μακροχρόνιο, κοινωνικά δίκαιο και περιβαλλοντικά υπεύθυνο ανασχεδιασμό

Πρέπει να πάμε σ' ένα μακροχρόνιο σχεδιασμό, ο οποίος να μετατοπίζει το επίκεντρο της οικονομικής λειτουργίας και να αφαιρεί τα στοιχεία που διαμορφώνουν μακροχρόνιες κρίσεις και αδικίες. Πρέπει να δούμε ποιοι αδικήθηκαν από το Νεοφιλελευθερισμό και πως θα κινητοποιήσουμε μια πιο ορθολογική οικονομία σε όλες τις όψεις της. Να εξετάσουμε τι προϊόν παράγουμε και τι ποιότητα κατανάλωσης και παραγωγής έχουμε και περιβαλλοντικά και κοινωνικά. Πρέπει να ανασυγκροτήσουμε τον οικονομικό ιστό, και αυτό απαιτεί έναν νέο κύκλο οικουμενικών διασκέψεων. Υπάρχει ο κίνδυνος του πολιτικού εφησυχασμού μέσα από την πρόσκαιρη ανακούφιση της αποτροπής της κατάρρευσης. Τι θα κάνουμε μετά από τα άμεσα «σχέδια σωτηρίας»; Αφού «εκβάλαμε τον ένα δαίμονα», τη μία φούσκα, υπάρχει ο κίνδυνος να έρθουν πολλές φούσκες. Να προστεθούν πολλές δηλαδή και να κορέσουν το τοπίο περισσότερο από ότι σήμερα

και να μας βρουν αυτές περισσότερο εξαντλημένους, την ώρα που θα έχουν γίνει φορολογικές και χρηματικές κρατικές αφαιμάξεις, για να καλύψουν πολιτικές μιας διογκωμένης και όχι διάχυτης και δίκαιης ευημερίας.

Το χρηματιστήριο πάντως δε σκέφτεται. Η χρηματιστηριακή οικονομία δεν έχει το χρόνο και τη λογική της μακροχρόνιας προοπτικής. Δε συλλαμβάνει τα θεμελιώδη της οικονομίας. Γι' αυτό πρέπει να τραβήξουμε για λίγο την προσοχή μακριά από τη βραχυχρόνια λήψη μέτρων και να δούμε ποια μακροχρόνια μέτρα χρειάζονται για την πραγματική εξυγίανση της οικονομίας. Τον παλμό για τα μακροχρόνια μέτρα δυστυχώς δεν τον προσφέρουν οι άνοδοι ή οι πτώσεις των χρηματιστηριακών δεικτών, ούτε το η δημοσιογραφική θρηνηδία ή διθυραμβολογία. Θα τον προσφέρει ο οραματισμός μιας δίκαιης οικονομίας, μιας επιστημονικής τεκμηρίωσης, μιας καθαρής πολιτικής βούλησης με διαδικασίες ενός ώριμου διαλόγου διεξοδικότητας στην προσέγγιση των βημάτων, με επαναχάραξη και αναστοχασμό στην προοπτική, τη δυνατότητα και τις ανάγκες που αναδύονται.

Πρέπει εδώ να επαινέσουμε τη διαδοχικότητα και τη συνέχεια (για την ώρα) με την οποία προσεγγίζει το ζήτημα της κρίσης από τους πολιτικούς κύρια, ο Γκόρντον Μπράουν και ο Σαρκοζί. Ζητάνε ένα νέο Μπρέντον Γουντς μετά και απ' αυτή τη δέση άμεσων μέτρων. Σ' αυτό το νέο Μπρέντον Γουντς πρέπει να συμπεριληφθούν πολιτικές που παλιότερα θα θεωρούντο «χαμηλές πολιτικές» όπως οι πολιτικές του περιβάλλοντος. Σ' αυτό το νέο Μπρέντον Γουντς πρέπει να μπουν παράλληλα πολιτικές νέων πόρων κοινωνικής δικαιοσύνης, μερισμού της πολιτισμικής ανάπτυξης. Πολιτικές νέων πόρων που θ' αναδείξουν τελικά την προοπτική για ένα πνευματικό ιστό στην οικονομία, στην οικονομική ζωή, στον οικονομικό βίο και θα δώσουν νέες προοπτικές, αμβλύνοντας την ανταγωνιστικότητα που τώρα πιέζεται από την ανταγωνιστικότητα του εργατικού κόστους. Θα απελευθερώσουν τον άνθρωπο προς μια νέα πορεία ελεύθερου χρόνου και ποιότητας ζωής τόσο στις αναπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες κοινωνίες όπου η κουλτούρα των ανθρώπινων δικαιωμάτων δεν θα αμφισβητείται ούτε από φονταμεταλισμούς ούτε από λογικές συμπίεσης του εργατικού κόστους ή παραβατικών και εγκληματικών οικονομικών δραστηριοτήτων που παρασιτούν ή κυριαρχούν, όπως συμβαίνει σε χώρες του τρίτου κόσμου. Πρέπει να είναι πολιτικές που θα σταθούν πάνω από αυτή τη ληστρική των πνευματικών δικαιωμάτων και των πατεντών, θα σταθούν πάνω από την οικονομική και περιβαλλοντική διακινδύνευση και να αναδείξουν μια ελευθερία του ανθρώπου από την άμεση οικονομική αξία, προς τις πιο μακροχρόνιες και ολιστικές αξίες, τις αξίες της ζωής. Καλό θα είναι να ευχόμαστε και να σταθούμε θετικά, συμπαραστατικά και συμμετοχικά στην ανάγκη ενός ολοκληρωμένου αυτή τη φορά νέου Μπρέντον Γουντς τουλάχιστον για τις επόμενες 2-3 δεκαετίες για την ανθρωπότητα και το βιώσιμο πλανήτη μας. Το νέο Μπρέντον Γουντς πρέπει να είναι για την πραγματική οικονομία και για την πραγματική κοινωνία τελικά.

III. Η προετοιμασία για ένα νέο Μπρέντον Γουντς.

Χαιρόμαστε για το γεγονός ότι ένας πολιτικός ηγέτης που μέχρι πρότινος θεωρείτο τόσο άμεσα επικοινωνιακά ληξιδρόμος από κάποιους και βρισκόταν υπό τη σκιά άλλων που ήταν «χρυσές αποτυχίες» σε βάθος χρόνου, υιοθετεί πρώτον δραστηριότητες πολιτικές άμεσης αντιμετώπισης της κρίσης και κυρίως για το γεγονός ότι υιοθετεί την αναγκαιότητα για ένα νέο Μπρέντον Γουντς. Είναι το πρώτο σημείο στην επίσημη παγκόσμια πολιτική ατζέντα από όπου φαίνεται πλέον ότι ωριμάζει η Παγκοσμιοποίηση και η μεταπολεμική πραγματικότητα, στον μεταδιπολικό κόσμο και ότι αυτή απελευθερώνεται

από το δόγμα του Νεοσυντηρητισμού και Νεοφιλελευθερισμού.

Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι όντως ζητήματα που αφορούν την αγορά, λογικά ζητήματα δεν μπορούν να περιοριστούν υπερβολικά. Από την άλλη μεριά πρέπει να πούμε ότι ο σαρκαστικός, σκληρός, άτεγκτος δογματισμός του Νεοφιλελευθερισμού δεν έχει πια καμία θέση, ούτε στην επιστημονική σκέψη, ούτε στη πολιτική συζήτηση. Αυτή η πικρόχολη ολετρηιακή προσέγγιση στην ερμηνεία και την πολιτική των εξελίξεων έχει αυτοδιαφυστεί επαρκώς. Ωστόσο πρέπει να προσέξουμε, μήπως δημιουργήσουμε τελικά μια Κεϋνσιανή Οργάνωση του Νεοφιλελευθερισμού. Επίσης πρέπει να προσέξουμε να προστατευθούμε από μία στρέβλωση του Κεϋνσιανισμού, αν και πρέπει να πούμε ότι δεν πρέπει να γίνει υπερβολική κατάχρηση του ονόμα-

Επιτέλους πρέπει να συμβάλουμε όλοι στο να αισθανθούμε ότι η ιστορία πια διδάσκει πολύ γρήγορα, οι κρίσεις διδάσκουν γρήγορα και αποδίδουν ιστορικά. Μακάρι αυτή η πρόσφατη κρίση να γίνει αφετηρία για να συνειδητοποιηθεί ένα τέτοιο θετικό βήμα της ανθρωπότητας, των κυβερνήσεων και των λαών, σε μια πορεία αντιμετώπισης των προβλημάτων και διαμόρφωσης ενός καλύτερου μέλλοντος μιας νέας εποχής.

τος του Κένυς. Θα έλεγε κανείς ότι αυτό που περισσότερο πρέπει να δούμε είναι πολιτικές ενός νέου Νιου Ντιλ, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων δηλαδή πολιτικές που δεν στοιχίζονται ακριβώς στη λογική ενός δόγματος αλλά στον πραγματιστικό προσανατολισμό της πολιτικής για την αντιμετώπιση των αναγκών και των προβλημάτων.

Ένα λοιπόν νέο Μπρέντον Γουντς πρέπει να προπαρασκευαστεί ολοκληρωμένα, ελεύθερα από την αντιδικία και από την λογική επικράτηση δογματικών προσεγγίσεων και επιστημονικοφανών θεωριών, ελεύθερα από ιδεολογικές αντιπαραθέσεις, διατηρώντας τον προσανατολισμό για μια δίκαιη λύση για τους ανθρώπους και για την αντιμετώπιση των αναγκών τους, δίκαιη και για την αξιοποίηση των φυσικών πόρων που σημαίνει και αειφορική.

Το νέο Μπρέντον Γουντς πρέπει να προπαρασκευαστεί και με θεματικό, τομεακό διάλογο για πληθώρα εκκρεμών ζωτικών ζητημάτων. Για παράδειγμα των ζητημάτων του περιβάλλοντος, της φτώχειας, των υπερβολών του καπιταλισμού, της βιομηχανικής ανάπτυξης, των χρηματιστηρίων ή άλλων τομέων και λογικών όπως των ληστρικών εφαρμογών των πατεντών και των πολιτικών υψηλού ρίσκου. Επίσης για τα ζητήματα που αφορούν την ειρηνική κουλτούρα της οικονομίας, των διακρατικών και διεθνών σχέσεων, της δικαιοσύνης στην αξιοποίηση και στη βιωσιμότητα των φυσικών πόρων και αγαθών - όπως πχ για το νερό.

Πρέπει να ξανασχεδιάσουμε δηλαδή ολοκληρωμένα, να συγκεντρωθούν προτάσεις, να υπάρξουν ομάδες επεξεργασίας των προτάσεων αυτών, να γίνουν τοπικά, περιφερειακά και οικονομικά forums εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος, με μια ατζέντα που θα είναι παράλληλη και ανοιχτή τόσο στο επίπεδο των κρατών όσο και στο επίπεδο των λαών και των πολιτών της γης.

Παράλληλα πρέπει να αναζητήσουμε, καινοτόμες προσεγγίσεις για τους πόρους, συστήματα που χρειάζονται κάλυψη και που δεν τα έχει αντιμετωπίσει ή μας έχει αποπροσανατολίσει στο να τα αντιμετωπίσουμε η ίδια η αγορά σαν βαθείς ανάγκες, σα στοιχεία εξανθρωπισμού και εκπολιτισμού ξανά της ζωής μας και των εξελίξεων.

Πρέπει να προσδιορίσουμε συγκεκριμένα αυτά τα ζητήματα, και να υπάρξει μία πολιτισμική ατζέντα όχι μόνο για την οικονομία αλλά για το συνολικό όραμα της ζωής και του πολιτισμού. Αναφερόμαστε στο ζήτημα του Περιβάλλοντος και της Κοινωνικής Συνοχής, της άρσης του οικονομικού και κοινωνικού αποκλεισμού, της ανάπτυξης των ανθρώπινων δικαιωμάτων και ευκαιριών, της συμφιλίωσης της επιχειρηματικότητας με τον ανθρωπισμό. Έναν ανθρωπισμό όμως χωρίς επένδυση θεατρικής πανουργίας ώστε να εμψυχώνει την καθημερινότητά μας και διαμορφώνει όρους έκφρασης και ανάπτυξης της καλής θέλησης και των σωστών ανθρώπινων σχέσεων.

Από τώρα πρέπει να κινητοποιήσουμε αυτές τις δυνάμεις, - ως κοινωνίες των πολιτών, ως πολίτες, ως φορείς πολιτών, ως άνθρωποι και τελικά ως ανθρωπότητα-, για την επαναχάραξη του οικονομικού συστήματος, χωρίς σ' αυτή την ιδέα της επαναχάραξης να γίνουμε ριζοσπαστικά άμεσοι, δυναμιτίζοντας μια μακροχρόνια προοπτική και βάζοντάς την σε αντιπαραθέσεις. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να αναστείλουμε την οραματική ελευθερία μας αλλά ότι πρέπει να δούμε τα ζητήματα της μεθόδου μ' έναν τρόπο αμοιβαιότητας και πραγματισμού.

Επιτέλους πρέπει να συμβάλουμε όλοι στο να αισθανθούμε ότι η ιστορία πια διδάσκει πολύ γρήγορα, οι κρίσεις διδάσκουν γρήγορα και αποδίδουν ιστορικά. Μακάρι αυτή η πρόσφατη κρίση να γίνει αφετηρία για να συνειδητοποιηθεί ένα τέτοιο θετικό βήμα της ανθρωπότητας, των κυβερνήσεων και των λαών, σε μια πορεία αντιμετώπισης των προβλημάτων και διαμόρφωσης ενός καλύτερου μέλλοντος μιας νέας εποχής. Μέσα από το μετριασμό της κρίσης η ανθρωπότητα και καθένας από μας, κάθε κυβέρνηση ή κάθε κυβερνήτης έχει ξανά την ευθύνη στα χέρια του και δε χρειάζεται άλλο παρά να αξιοποιήσει αυτή την ευθύνη εποικοδομητικά και συνεργατικά. Βλέποντας λοιπόν τα προβλήματα από την προοπτική της καλής θέλησης, ελπίζουμε τα συμπεράσματα από την κρίση ν' αναπτυχθούν ολοκληρωμένα. Κάτι που θα πάρει οποσδήποτε μακρός χρόνος για να υπάρξει αυτή η εποικοδομητική αντίδραση.

Το νέο Μπρέντον Γουντς πρέπει να έχει χαρακτηριστικά μιας νέας οικουμενικής σεισχύθειας και μιας μεταοικονομικής απελευθέρωσης του ανθρώπου, του πολιτισμού και του περιβάλλοντος. Να έχει ένα άλλο πρότυπο. Η οικονομία έχει φτάσει σε ένα σημείο πια - πρέπει να το αναγνωρίσουμε αυτό - που εξυπνέτησε πολλές ανάγκες του ανθρώπου, βελτίωσε ανυπολόγιστα το βιοτικό επίπεδο, συγκρίνοντάς το με έναν αιώνα πριν και πλέον αρχίζει και να αυτοκαταστρέφεται και μέσα απ' αυτήν αυτοκαταστρέφεται ο άνθρωπος.

Η αναχαίτηση αυτής της αυτοκαταστροφικότητας του πολιτισμού μέσα από την οικονομία πρέπει να επιδιωχθεί άμεσα ώστε και η οικονομία να είναι βιώσιμη και να προσεγγίζει τα ζητήματα με τη λογική του Σκοπού και όχι του αυτοσκοπού στην ανθρώπινη ιστορία και πρόοδο.

Οραματικά λοιπόν πρέπει να πούμε ότι μια συνάντηση όπως των G20 στις 15/ 11/ 08 στην Ουάσινγκτον απέχει ακόμη από το να είναι ένα νέο Μπρέντον Γουντς και ακόμη περισσότερο ένα νέο παγκόσμιο New Deal. Αυτό που χρειάζεται είναι αυτή η συνάντηση να ανοίξει ένα νέο κύκλο Διασκέψεων ως εισαγωγή, απελευθερωμένη από τους δογματισμούς του παρελθόντος.

Γιάννης Ζήσης
Δημοσιογράφος - Συγγραφέας
Μέλος της γραμματείας της ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ

Ο μίτος της μεγάλης κρίσης

Η κρίση στην οποία φτάσαμε περιλαμβάνει, όπως έχει ειπωθεί, τα μυθικά ποσά αλληλόχρεου ρίσκου που φτάνουν έντεκα φορές το ΑΕΠ της Παγκόσμιας Οικονομίας. Στην κρίση αυτή πρέπει να αναζητήσουμε πιο συγκροτημένα ρόλους και ευθύνες, αφενός μεν στις λογικές των μεμονωμένων παικτών όπως πχ, Goldman Sachs, Lehman Brothers, Merrill Lynch κλπ και αφετέρου ευθύνες της «λογικής» νοοτροπίας του συστήματος.

Η ψευδαίσθηση του άπειρου χρήματος ή ότι το χρήμα δεν θα συναντήσει, στην πορεία του χρόνου, στην δανειακή του μορφή το αντίτιμό του και την απαίτηση πληρωμής του, καλλιεργήθηκε από μια θεωρία «διασποράς ρίσκου», μόνο που όλη η Υδρόγειος καλύφθηκε από μια τέτοια νοοτροπία. Εδώ βλέπουμε και τις ευθύνες συγκεκριμένων διαμορφωτών της οικονομικής επιστήμης που δημιουργούν ανάλογες θεωρίες φούσκες. Το ζήτημα της οικονομικής ανεξαρτησίας των πανεπιστημίων σχετίζεται

Η τρίτη ευθύνη είναι σε επίπεδο των θεωρητικών η οποία μοιράζεται εξίσου στο επίπεδο των managers.

Η τέταρτη ευθύνη είναι η ευθύνη των κυβερνήσεων. Υπό μια έννοια είναι η πρώτη ευθύνη ή η δεύτερη και τέλος είναι και η ευθύνη του καθενός μας μέσα από την συμμετοχή του σε αυτό το σύστημα.

Στο επίπεδο της πρώτης ευθύνης ενός δόγματος που αποθεώθηκε μέσα από την κρίση του κεύσιναισμού, μέσα από τις θεσμικές εναλλακτικότητες δηλαδή, δεν ήταν πραγματική κρίση πραγματικού κεύσιναισμού. Μέσα από την αποδόμηση του «σοσιαλισμού» η οποία ήταν εγγενής λειτουργικά, έχασε το εσωτερικό της μέτρο οποιαδήποτε τέτοια θεωρία, έχασε την αυτογνωσία της ή την αυτοαντίληψή της έχοντας μπει σε μια διαδικασία πολεμικής. Οι απολογητές της αισθάνθηκαν ότι κυριεύσαν τον κόσμο και βέβαια κανείς δεν αξιολόγησε αυτούς τους απολογητές για το πώς αντιμετώπισαν πολιτικές θηριωδίες και στρεβλώσεις όπως η Χιλή του Πινοσέτ, για το πώς αντιμετώπισαν ζητήματα που αφορούν την αξία της ζωής του φτωχού και απομακρυσμένου έξω από το δίκτυ ασφαλείας του ισχυρού κράτους κλπ.

με την δημοκρατία και τη διαμόρφωση του ηθικού μοντέλου αξιών της, την χειραγώγηση ή διαφώτιση της κοινής γνώμης και την εμφάνιση των σύγχρονων μορφών ολοκληρωτισμού.

Τελικά εκ του αποτελέσματος αποδεικνύεται επιστημονικά η επιστημονικά σφαιερή προσέγγιση των θεωριών που «κάλυψαν» ακαδημαϊκά την απληστία και τον πολιτικοοικονομικό ολοκληρωτισμό των αιτιών δηλαδή που προκάλεσαν την σημερινή οικονομική κρίση την οποία καλούνται να πληρώσουν οι πολίτες. Πρέπει μερικές φορές να φτάνουμε γιατί όχι μέχρι το σημείο της ανάκλησης των Νόμπελς, χρεώνοντας ακόμη και την επιτροπή που τα απένειμε ή που τα εισηγήθηκε. Πρέπει να θυμόμαστε ότι σε μερικούς τομείς μέσα από μια διάκριση μπορεί να υπεισέλθει το στοιχείο της εγκληματικότητας ή το στοιχείο μιας κακοήθους κεφαλαιοποίησης της.

Έχουμε δηλαδή ευθύνες σε πολλά επίπεδα. Η πρώτη ευθύνη είναι σε ένα σύστημα που βασίζεται σε μια συγκεκριμένη νοοτροπία. Η δεύτερη ευθύνη είναι σε στρατηγικές των ελίτ της ισχύος.

Εδώ αναφερθήκαμε προφανώς στον Μ. Φρίντμαν και δεν θα μπορούσε κανείς να χρεώσει κάτι απόλυτα ίδιο ανάλογο ακριβώς στον Χάγιεκ, πέρα απ' αυτή την ιδιόρρυθμη λατρεία της Θάτσερ στο πρόσωπο του, αν και η δογματική αντίληψη, η διαμόρφωση δηλαδή σχολής με εμμονές δογματικές με προκαταλήψεις με αδιαλλαξία, είναι πάντα, τουλάχιστον όπως θα έλεγε ο Ιμρε Λάκατος, «μια τοξική σκέψη». Θα μπορούσαμε να πούμε κάτι παραπάνω από τοξική σκέψη και νοητική ρύπανση. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι και μια νοητική εγκληματικότητα. Αυτό το έχουμε δει και τις καλύτερες δογματικές, όπως η δογματική που προέκυψε από την Χριστιανική διδασκαλία και που φορτώθηκε επί πολλούς αιώνες με αυτές τις δομές και τις λειτουργίες, που οδήγησαν στην Ιερά Εξέταση, Σταυροφορίες, σε κάθε λογής διαφορά, αντιφατικότητα, εγκληματικό πλουτισμό κλπ.

Γιάννης Ζήσης
Δημοσιογράφος - Συγγραφέας
Μέλος της γραμματείας
της ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ

ΧΩΡΙΣ ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΦΑΝΤΑΣΙΑ

Πληροφορούμαστε τις τελευταίες ημέρες ότι ο κυβερνητικός μηχανισμός των Η.Π.Α. στοχεύει στην οικονομική στήριξη των αυτοκινητοβιομηχανιών ώστε ν' αποτραπούν απολύσεις εκατομμυρίων εργαζομένων οι οποίες με τη σειρά τους θα επιτείνουν το εγχώριο αλλά και παγκόσμιο πρόβλημα της ύφεσης. Κάπου φαίνεται ότι τα μεγάλα οικονομικά επιτελεία σφάλουν για άλλη μια φορά. Δεν μπορεί η ευτυχία του καθενός από εμάς να εξαρτάται από το αν οι αμερικανοί θα συνεχίσουν ν' αγοράζουν αυτοκίνητα και μάλιστα ιδιαίτερα μεγάλα και ενεργειακόβρα.

Γενικότερα, δεν μπορεί η ευτυχία των ανθρώπων να συνδέεται με την ευχέρεια ή μη κάποιων δρών ή ομάδων, στο να καταναλώνουν συνεχώς και όλο και περισσότερο αγαθά τα οποία κυρίως απευθύνονται στις εγωκεντρικές μας μανιές παρά στις πραγματικές μας ανάγκες. Είναι φανερό ότι η αποτυχία των κρατών στο να εμπνευστούν και να επενδύσουν σε καινοτόμες ιδέες που αφορούν στην ποιότητα ζωής, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην εξισορρόπηση των τεράστιων οικονομικών ανισοτήτων, οδηγεί ξανά σε μια νέα αποτυχία με τραγικότερες συνέπειες. Τα κράτη θα μπορούσαν κάλλιστα και με σχετικά γρήγορους ρυθμούς να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας σε πολύ πιο νευραλγικούς και με βάθος τομείς (εκπαίδευση, ανανεώσιμες πηγές, καινοτόμες ιδέες) από το να ενισχύουν αλαζονικά μεγαθήρια που λίγο πριν καυχόντουσαν και τώρα στο χείλος της χρεοκοπίας, εκβιάζουν με απολύσεις και αύξηση της ανεργίας. Εξυγίανση είναι ο αναπροσανατολισμός και μόνο και όχι η ενίσχυση πρώην ή νυν κολοσσών. Όμως τα διεφθαρμένα στελέχη των κυβερνήσεων, των εταιριών και τα αλληλοδιαπλεκόμενα συμφέροντα και πολιτικές τους, είναι απίθανο ν' αφήσουν μεγάλα περιθώρια για αλλαγές.

Η ρηχότητα με την οποία κι εμείς οι ίδιοι αντιλαμβανόμαστε την ευτυχία μας είναι μια σίγουρη συνταγή για τους καιροσκόπους γύψες της οικονομίας που τρέφονται από την ματαιοδοξία μας και τη μέτρια ζωή μας.

Είναι δεδομένο λοιπόν, πως όσο και να ενισχύσουν πια τις τράπεζες, τις ασφαλιστικές εταιρείες και τις βιομηχανίες, το μόνο που μπορούν να επιτύχουν είναι η καθυστέρηση της κατάρρευσής τους και τίποτα παραπάνω. Γιατί οι ανθρώπινες μονάδες δεν έχουν πια τίποτα άλλο να δώσουν. Έχουν ξεζουμιστεί από κάθε ίχνος ενέργειας δαπανώντας την για ν' αποκτήσουν περισσότερα και ακόμα πιο καινούργια μοντέλα συσκευών, ρούχα, κατοικίες, γη, ασφαλιστικά συμβόλαια, μετοχές και κάθε είδος συμβόλου που θα τους κάνει να ξεχωρίσουν απ' το διπλανό τους και να νιώσουν υπέρτεροι των άλλων και ασφαλείς. Εξυγίανση χωρίς κόστος δεν μπορεί να υπάρξει και το κόστος δεν μπορεί να είναι μόνο μερικές εκατοντάδες δισεκατομμυρίων δολαρίων, αλλά ο παλιός τρόπος ζωής μας και κυριότερα η άσκοπη και νοσούσα λογική μας για το ωραίο, το δίκαιο και το εφικτό.

Θανάσης Μάντης,
Πολιτικός Επιστήμονας. atmandis@hol.gr

ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΜΕΓΑΛΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ (ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΠΡΟΣΤΑ ΜΑΣ) ΣΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

Ηδη το οικονομικό σύστημα, τόσο στην εσωτερική διαμόρφωση της αγοράς όσο και στο διεθνές του χαρακτήρα, είναι αντιμέτωπο με την ανάγκη μιας μεταρρύθμισης. Η αρχική δυναμική αυτής της μεταρρύθμισης φαίνεται να συνδέεται με τα πρώτα μέτρα αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης. Βλέπουμε για παράδειγμα ξανά την ανάγκη να συνεργεί το κράτος με τις αγορές τόσο ελεγκτικά όσο και επενδυτικά-παρεμβατικά και σχεδιαστικά. Ταυτόχρονα όμως υπάρχει ένας νομισματικός κύκλος δέσμευσης αυτών των πολιτικών, μέσα από τον κίνδυνο του πληθωρισμού και μέσα από την προσπάθεια μείωσης του ηθικού κινδύνου.

Αυτή η διαδικασία στήριξης και εξυγίανσης των αγορών, προσεγγίζεται πολύ καλά από τον καθηγητή Νουριέλ Ρουμπίνι (ο οποίος είχε προβλέψει την κρίση) ο οποίος δε δείχνει να τοποθετείται ακριβώς ιδεολογικά αλλά να τοποθετείται με επιστημονιστική που δεν επηρεάζεται από το ψυχολογικό κλίμα των οικονομιών.

Χρειάζεται συνεπώς ν' αναζητήσουμε ένα σύστημα μικτό. Να προσεγγίσουμε πιο σχεδιαστικά τα σημεία ταμπού, όπως είναι η έκδοση χρήματος ώστε να περιορίσουμε τις παρενέργειες. Να ακολουθήσουμε ολοκληρωμένες πολιτικές για την έκδοση νέου χρήματος, να ρυθμίσουμε το κόστος κυκλοφορίας του, όσο το δυνατόν πιο χαμηλά, και βέβαια να δούμε το θέμα της βιωσιμότητας του κράτους μέσα από αυτό το υπερβολικό άνοιγμα στήριξης της οικονομίας.

Αυτό είναι ένα πρώτο βήμα, όπου βλέπουμε μια προσέγγιση των Υπουργών Οικονομικών, των Πρωθυπουργών και των κεντρικών Τραπεζιτών να επιχειρούν μέσα από τα σχέδια Πόλσον 1 και 2 να δώσουν λύση στην κρίση, θεωρώντας ως δεύτερη την αναθεωρημένη στρατηγική του Πόλσον που συγκλίνει πιο πολύ στην αρχική πρόταση του Γκόρντον Μπράουν και στο Σχέδιο Σαρκοζί για τους ελέγχους. Βλέπουμε επίσης τις πολιτικές αναφορές και κινήσεις για ένα νέο Μπρέντον Γουντς και για ένα διεθνές New Deal.

Αλλά αυτό είναι το πρώτο κύμα οικονομικής μεταρρύθμισης της οικονομίας. Το δεύτερο κύμα πρέπει να εξετάσει τα επικίνδυνα σημεία και να παρέμβει σ' αυτά. Να προσεγγίσει με δημιουργική φαντασία και αίσθηση ευθύνης ως προς τη στρατηγική πρόληψη για ζητήματα ταμπού της οικονομικής σκέψης αλλά και ζητήματα απειλητικά για το κράτος και τον ιδιωτικό τομέα. Το παρελθόν ως οικονομική σκέψη, θεωρία και επιστήμη πρέπει να θεωρείται σιγά-σιγά ότι είναι περιοριστικό. Χρειαζόμαστε μια νέα και πιο βαθιά αναθεώρηση των πολιτικών τόσο του Κένυν όσο και των φιλελευθέρων λειτουργώντας και προς τις δύο κα-

τευθύνσεις συνθετικά και εξισορροπημένα αλλά θέτοντας ένα βασικό όριο με βάση και την οικονομική αρχή της τριτενέργειας και την πρόληψη του κινδύνου. Ταυτόχρονα πρέπει να μετασχηματίσουμε το πλαίσιο της οικονομίας κάτω από το φως τριών επιμέρους μεταρρυθμίσεων:

Η πρώτη μεταρρύθμιση είναι η κοινωνική μεταρρύθμιση στο εσωτερικό των αναπτυσσόμενων οικονομιών σε σχέση με τον κοινωνικό αποκλεισμό και την εξαθλίωση, που ήδη εν μέρει μπορεί να εφαρμόζεται αλλά πρέπει να αντιμετωπιστεί πιο ολοκληρωμένα με την διαχείριση του κοινωνικού κόστους.

Η δεύτερη μεταρρύθμιση συνδέεται με το διεθνή ορίζοντα αντιμετώπισης της φτώχειας, της πείνας της εξαθλίωσης.

Οι δύο λοιπόν πρώτες μεταρρυθμίσεις αφορούσαν το κοινωνικό πεδίο τόσο στο εσωτερικό των κρατών όσο και στο διεθνές περιβάλλον.

Το αμέσως επόμενο πεδίο αυτό της τρίτης μεταρρύθμισης, το οποίο είναι και απολύτως επείγον, είναι το περιβαλλοντικό και έχει δύο σκέλη:

α) την εφαρμογή ενός άμεσου και ισχυρού κενυσιανισμού μεταστροφής της όλης τεχνολογικής υποδομής και διαδικασίας σε φιλικότερα πρότυπα προς το περιβάλλον,

β) το μετασχηματισμό της οικονομίας με τέτοιο τρόπο ώστε να μην προϋποτίθεται για την ευημερία συνεχή αυξανόμενη ζήτηση προκειμένου να έχουμε συνεχή ανάπτυξη, αλλά να μπορούμε να έχουμε συνεχή ανάπτυξη χωρίς αυξανόμενη παραγωγή και ζήτηση.

Αυτός είναι ένας πολύ δύσκολος μετασχηματισμός συνυφασμένος με την οικονομική μεταρρύθμιση που αναφέραμε και στην αρχή. Στον πυρήνα της δηλαδή, ο περιβαλλοντικός μετασχηματισμός έχει χαρακτηριστικά αφενός μεν μετασχηματισμού της παραγωγικής διαδικασίας και αφετέρου αλλαγής του συνολικού οικονομικού συστήματος και των προτύπων του.

Το επόμενο βήμα μεταρρύθμισης και ο επόμενος μετασχηματισμός της οικονομίας είναι ο πολιτισμικός μετασχηματισμός. Θα έλεγε κανείς ότι αυτός ο μετασχηματισμός είναι και θα αποδειχθεί ότι είναι ο πιο κεντρικός από όλους, γιατί χωρίς αυτόν δεν μπορεί να συμπληρωθεί το οικονομικό σύστημα με τις υπόλοιπες μεταρρυθμιστικές ανάγκες.

Αυτό απαιτεί:

1) μια διαδικασία ειδικής στήριξης και διαθεσιμότητας πόρων για τον πολιτισμικό μετασχηματισμό της κοινωνίας

2) ενεργητικές πολιτικές απευθείας στην αλλαγή της κατεύθυνσης της πολιτιστικής ζήτησης, ώστε να μεταφερθεί το κύριο μέρος σε ένα πλαίσιο εκδημοκρατισμού και όχι ενός νέου συγκεντρωτισμού των κεφαλαίων σε άυλες υπηρεσίες

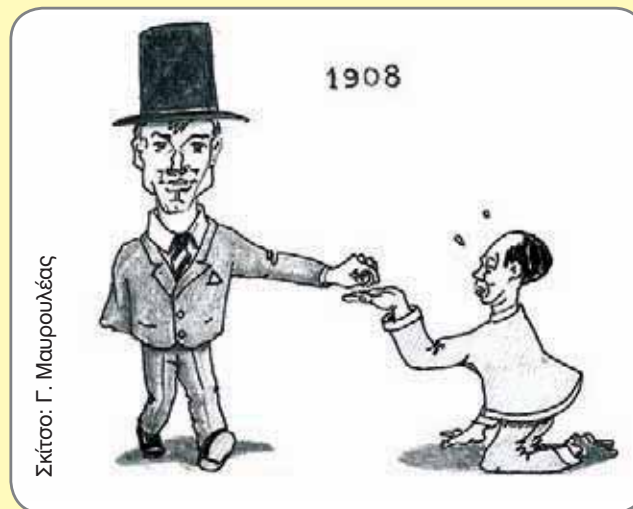
3) να περιοριστούν οι δαπάνες που είναι αποδομητικές στην ουσία πολιτισμικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά. Ο πολιτισμικός εξορθολογισμός της παραγωγής και της κατανάλωσης είναι ένα θεμελιώδες βήμα για να περάσει η οικονομία ή ακόμη καλύτερα, για να περάσουμε τελικά την κοινωνία σε έναν οικονομικό διαφωτισμό (με την έννοια που έχει αναφέρει ο Καντ), δηλαδή μιας ανάληψης συνειδητής θέσης, σχέσης και ευθύνης για τη ζήτηση και προσφορά και για το σύστημα διανομής.

Αυτές οι μεταρρυθμιστικές φάσεις πρέπει να αρχίσουν να αντιμετωπίζονται ταυτόχρονα ως αφετηρία τόσο στο πολιτικό όραμα όσο και στην οικονομική θεωρία. Αυτό πρέπει να γίνει μέσα από μια ανοικτή διαδικασία ιδεών σε σχέση με τους θεσμούς στο πλαίσιο της νέας οικονομικής διακυβέρνησης όπου η ελευθερία με την ευθύνη θα έρθουν σε μια πολύ στενότερη συνάφεια. Πριν βέβαια μαθηματοποιηθούν αυτές οι μεταρρυθμίσεις απαιτείται μια νέα εννοιακή ολοκλήρωση της οικονομικής θεωρίας. Αυτή η εννοιακή ολοκλήρωση έχει τα σπέρματα της στην υφιστάμενη κυρίως μέσα από δύο βασικές εννοιακές πύλες ή εννοιακού άξονες. Τον άξονα του ηθικού κινδύνου, που αποδίδει το πολιτισμικό ή ανθρωπολογικό έλλειμμα της οικονομίας και τον άξονα των εξωτερικοτήτων, που αποδίδει το έλλειμμα της λογιστικής προσέγγισης της οικονομίας, συνυφασμένο μάλιστα με το έλλειμμα σχεδιασμού και διακυβέρνησης ή το έλλειμμα της ορθολογικότητας στην αγορά.

Μέσα από την ανάγκη αντιμετώπισης κρίσης, η οικονομική θεωρία και η πολιτική, αναγκαστικά θα βαδίσουν προς μια μεγαλύτερη και βαθύτερη οργανικοποίηση και θα υποχρεωθούν να εγκαταλείψουν τα μηχανιστικά τους βάθρα και αξιώματα.

Η σκέψη πια θα πρέπει, σε όλους τους συντελεστές, να αναδειχθεί σε έναν βαθύ παράγοντα ρυθμιστικό της οικονομίας.

Γιάννης Ζήσης
Δημοσιογράφος - Συγγραφέας.
Μέλος της γραμματείας
της ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ

Σκίτσο: Γ. Μαυρουλέας

Σκίτσο: Γ. Μαυρουλέας

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Σχετικά με τα πρόσφατα γεγονότα στην Ελλάδα της πρόκλησης του θανάτου ενός νέου ανθρώπου από σφαίρα αστυνομικού και της επακόλουθης εξέγερσης της νεολαίας έχουμε τρία αρχικά σημεία στα οποία πρέπει να δώσουμε την προσοχή μας:

1) Το βίαιο θάνατο ενός πολύ νεαρού παιδιού, ο οποίος είναι ένα πολύ λυπηρό και άδικο γεγονός, αλλά δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτε άλλο παρά μόνο να λυπηθούμε γι' αυτό. Ο θάνατος καθαυτός είναι ένα πολύ λιτό και οριστικό γεγονός το οποίο δεν μπορούμε να αναιρέσουμε, αλλά έχει δραματικές προεκτάσεις τόσο για την οικογένεια του χαμένου παιδιού όσο και για τη νεολαία που ανδρώνεται σε ένα τόσο διχασμένο και ουσιαστικά ανεργατικό περιβάλλον.

2) Τη δράση των σωμάτων ασφαλείας που εκπροσωπούν το κράτος. Η συμπεριφορά ανθρώπων που υπηρετούν σε αυτά τα σώματα είναι παλαιό πρόβλημα και υπάρχει μακρά εμπειρία, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά σε όλες τις χώρες, από αυταρχισμούς ανθρώπων που είναι περιβλημένοι με την κρατική εξουσία.

Αυτό όμως που απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και ανάλυση είναι το γεγονός ότι αυτή η κατάσταση συνεχίζεται ακόμη και στις ημέρες της έντονης ελευθεριότητας της εποχής μας. Σε αυτές τις ημέρες επιπλέον

ισχύει και το δόγμα της «ελεύθερης» οικονομίας, στο οποίο επιτρέπεται από το ίδιο το κράτος σε ιδιώτες να κερδοσκοπούν ασύστολα στον τομέα των τροφίμων και της ενέργειας που αποτελούν βασικά είδη επιβίωσης για ολόκληρη την ανθρωπότητα, πράγμα που είναι πολύ αμφίβολο κατά πόσον είναι σύμφωνο με τις συνταγματικές και διεθνείς αρχές δικαίου. Ταυτόχρονα όμως, αλλά σε αντίφαση προς αυτήν την επιτρεπόμενη ελευθεριότητα, ενισχύεται το μοντέλο του αστυνομικού κράτους, το οποίο στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν μπόρεσε μέσω του εκπροσώπου του να αντέξει κάτι αφάνταστα μικρότερης σημασίας, τη λεκτική και ακίνδυνη αντίδραση νεαρών, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι συμφωνούμε με τέτοιες συμπεριφορές. Όμως είναι ιδίωμα της κοινωνίας μας (και για του λόγου το αληθές, όλων των κοινωνιών μέχρι σήμερα) να προσπαθούν να διαφυλάξουν μόνον το κύρος των συμβόλων τους αλλά καθόλου την ουσία των πραγμάτων. Αυτό επομένως είναι μία αυταπάτη της κοινωνίας και μία υποκρισία.

3) Την ίδια την εξέγερση μιας μερίδας της νεολαίας. Αυτή η εξέγερση έχει ανησυχήσει πολύ τους Ευρωπαίους, κυρίως τους Γάλλους που είχαν δοκιμάσει κάτι αντίστοιχο πριν από δύο χρόνια στη χώρα τους και είχαν επισύρει την προσοχή της παγκόσμιας κοινής γνώμης.

Το αξιοπρόσεχτο της εξέγερσης στην Ελλάδα ήταν το πόσο ξαφνικά προκλήθηκε αυτή η ένταση και το ότι προκάλεσε αντιδράσεις και σε άλλες χώρες του κόσμου και όχι μόνον της Ευρώπης. Πιο αναλυτικά:

α.-Για το πόσο ξαφνικά προκλήθηκε αυτή η ένταση.
Εδώ θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι μέσα στην κοινωνία, όπως και στα άτομα, συσσωρεύονται μεγάλες εντάσεις, οι οποίες δεν φαίνονται με την πρώτη ματιά και κυρίως από εκείνους που αδιαφορούν. Αυτές οι συσσωρευμένες εντάσεις μπορεί να πυροδοτηθούν ξαφνικά. Τέτοιες εντάσεις οφείλονται για παράδειγμα στην οικονομική πίεση, στην πίεση που επέρχεται από την έλλειψη εμπιστοσύνης σε κυβερνήσεις ανεπαρκείς στο να επιλύσουν τα κοινωνικά προβλήματα και σε αυτήν την

ασυμβατότητα που υπάρχει ανάμεσα στην ανάγκη των πολλών και στην ανύπαρκτη καλή θέληση και ικανότητα των κυβερνήσεων. Αυτή η έλλειψη εμπιστοσύνης γίνεται παράγοντας έκρηξης ακόμη περισσότερο όταν αφορά το σύνολο της πολιτικής ηγεσίας ενός τόπου ή ακόμη χειρότερα και της παγκόσμιας κοινωνίας, στην οποία τελευταία περίπτωση μάλιστα ο πολίτης έχει την αίσθηση ότι τον επηρεάζει, αλλά ο ίδιος δεν μπορεί να την επηρεάσει καθόλου. Όμως αυτή η έλλειψη εμπιστοσύνης γίνεται ακόμη πιο δραματική και από την έλλειψη εμπιστοσύνης προς μία κοινωνία ανταγωνιστική και αδιάφορη, άσχετα από τις κυβερνήσεις της. Επακόλουθο όλων αυτών είναι η αρνητικότητα της πρόβλεψης που κάνουν οι πολίτες για το μέλλον τους δεδομένων των δυσχερών καταστάσεων του παρόντος, η οποία βέβαια πρόβλεψη αφορά κυρίως οικονομικά θέματα, αν και αυτά επηρεάζουν και τα υπόλοιπα ζητήματα της ζωής τους.

Τελικά έχουμε μία τροποποίηση, μία ανασύνθεση του εργατικού κινήματος, που πλέον ξεφεύγει από τα στερεότυπα του παρελθόντος και η φύση του οδηγείται σε διεύρυνση τόσο της σύνθεσής του όσο και των στόχων του, επειδή τώρα πλέον οι πολίτες διαθέτουν και την εμπειρία και τη γνώση του ψεύδους και της λειτουργίας μιας κοινωνίας της αφθονίας. Η οικονομία, ως λειτουργία και ως πρότυπο, έχει πλέον στη συνείδηση των πολιτών τόσο σαφή σύνδεση και ολοκληρωτική επιρροή στην πολιτική όπως και στο σύνολο του πολιτισμού και της προσωπικής ζωής τους, ώστε σε ένα αναδυόμενο εργατικό κίνημα θα ανήκουν όλοι οι άνθρωποι που αισθάνονται να επηρεάζονται αρνητικά στην οικονομική τους κατάσταση ή σε άλλους τομείς της ζωής τους από αυτή την

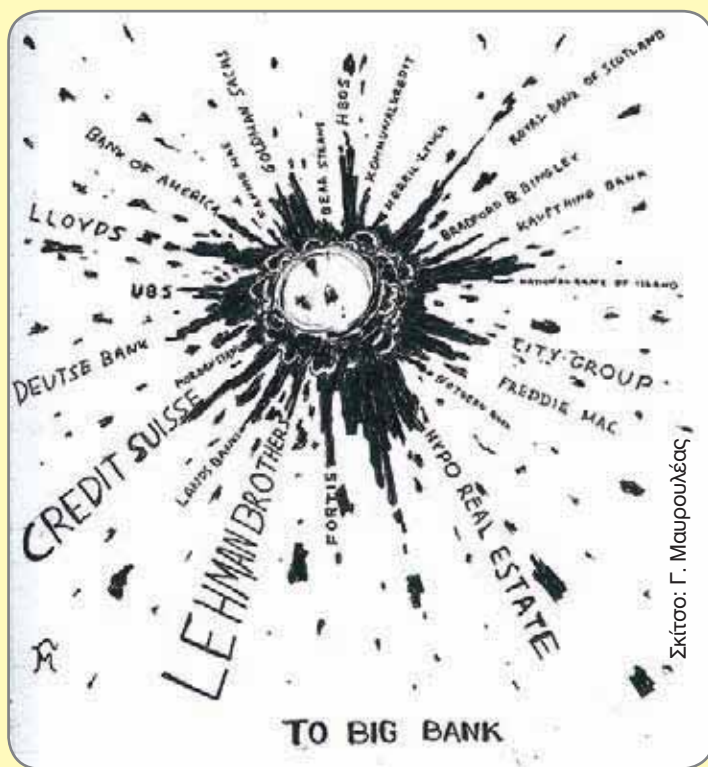
την σύνδεση. Αυτοί οι άνθρωποι αναπόφευκτα θα αποτελούν το μεγαλύτερο τμήμα του συνόλου.

Όστόσο πρέπει να διαχωρίσουμε τις κινητοποιήσεις ιδεολογικά και πολιτικά πλήρως από την εμπνηστική βία και ως προς τα κίνητρα και ως προς τη μέθοδο, όμως και πάλι στην κατανόηση των γεγονότων πρέπει να κυριαρχήσουν δύο στοιχεία: i.-Η βία, πάντοτε και με όποια μορφή, από λόγους εγγενείς στην ανθρώπινη φύση υπήρξε συνοδοιπόρος, αν και σχεδόν πάντοτε εκτροπέας, της κρίσης το άλλοθι της ως μηδενιστικό ξέσπασμα τόσο σε εσωτερικά δεδομένα, όπως το σύστημα Βατοπέδι, όσο και στη διεθνή οικονομική και θεσμική κρίση.

β.-Για το ότι προκάλεσε αντιδράσεις και σε άλλες χώρες

Σε αυτό το σημείο μπορούμε να παρατηρήσουμε το εξής: ότι από μια άποψη το κεφάλαιο προσπά-

θησε να διευρύνει τις αγορές μέσω της παγκοσμιοποίησής του και επεχείρησε μέσω των κυβερνήσεων να ανοίξει τα σύνορα των χωρών, όχι επειδή ήθελε πραγματικά παγκοσμιοποιημένες τις κοινωνίες, αλλά επειδή θα ήθελε να υπάρχει μία μερική παγκοσμιοποίηση, τόση ώστε να ανοίξουν τα σύνορα, να παύσουν οι πράγματι αρνητικοί προστατευτισμοί των εθνικών οικονομιών αλλά δυστυχώς και οι θετικές κοινωνικές ρυθμίσεις και να μπορεί έτσι το κεφάλαιο να έχει ένα ευρύτερο πεδίο αγοράς. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι όλα όσα ένας παράγοντας, όπως το κεφάλαιο, επιδιώκει για ιδιοτελή σκοπό είναι απορριπτέα. Κανονικά θα έπρεπε να υπάρχει παγκοσμιοποίηση στην κοινωνία, διατηρουμένων βεβαίως των εθνοτικών ιδιομορφιών και χωρίς αυτή η παγκοσμιοποίηση να σημαίνει επιβολή ή γεωπολιτική ισχύος. Το ότι τέτοιου είδους ισωροπίες ανάμεσα στην παγκοσμιότητα και στην διαφορετικότητα (όπου η εθνότητα είναι μία διαφορετικότητα) είναι προς το παρόν δύσκολες, αυτό δεν σημαίνει ότι είναι λανθασμένες ή αδύνατες. Όμως το κεφάλαιο

Σκίτσο: Γ. Μαουρούλας

ήθελε ταυτόχρονα, με παράδειγμα τις ΗΠΑ από όπου ξεκίνησε και η μετ' επιτάσεως επιβολή αυτών των μοντέλων, ένα ισχυρό αστυνομικό κράτος, ένα κράτος που να ασκεί έντονη αστυνόμευση με πρόσημα την ασφάλεια, στο οποίο να μην υπάρχει μια αντίστοιχη ελευθερία όπως αυτή που υπήρχε ειδικά στον τομέα της «ελευθέρως» οικονομίας. Αυτό ήταν βέβαια μια τραγική αντίφαση που αξίζει να αναλυθεί κάποια στιγμή.

Η αγορά όντως επέφερε αναγκαστικά μέχρι ένα σημείο παγκοσμιοποίηση των κοινωνιών, γιατί για λόγους αγοράς άνοιξαν και τα σύνορα στην πληροφορία παντός είδους και με κάθε τρόπο. Δεν άνοιξαν μόνο τα οικονομικά σύνορα, αλλά και τα πολιτισμικά, όπου μάλιστα αυτός που εξήγαγε το δικό του πολιτισμικό μοντέλο ήταν η Δύση, που προσπάθησε μέσω αυτού να επηρεάσει και να ελέγξει τις άλλες κοινωνίες.

Αυτό όμως που δεν υπολόγισαν καλά ήταν ότι: Με την πληροφορία ο άνθρωπος δημιουργεί μια άλλη και πληρέστερη εικόνα του κόσμου, επειδή η ροή της πληροφορίας δεν είναι απολύτως ελεγχόμενη, ώστε να αποτελεί ολοκληρωτικά μία αυταπάτη. Όταν ρέει η πληροφορία, αρχίζει και γίνεται παγκοσμιοποίηση και στο επίπεδο των λαών, στο επίπεδο της συνείδησής τους. Αυτό πυροδότησε τις βίαιες αντιδράσεις, μικρής βέβαια έκτασης, για τα γεγονότα στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες, οι οποίες δεν είχαν το ίδιο πρόβλημα. Φαντάζεται λοιπόν κανείς πώς θα αλληλοεπηρεάζονται οι χώρες στο σχετικά άμεσο μέλλον, όταν και εάν βεβαίως η οικονομική κρίση ενδυναμωθεί περαιτέρω, όταν και εάν η οικονομική κρίση επιφέρει τα, αναμενόμενα δυστυχώς, αποτελέσματά της. Ο Σαρκοζί όντως έχει ένα δίκιο που φοβάται μία παγκόσμια επανάσταση, μία παγκόσμια εξέγερση.

Και δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί το σημερινό πρόβλημα, εάν δεν ληφθεί υπόψη η σημερινή παγκοσμιοποίηση της κοινωνίας, γιατί πραγματικά υπάρχει η ανθρωπότητα ως ένα ενιαίο σώμα. Υπάρχουν φυσικά τα έθνη, αλλά υπάρχει και κάτι μεγαλύτερο από αυτά: η ανθρωπότητα. Και σήμερα αυτό είναι φανερό. Και αντί να το λάβει κανείς υπόψη του για ιδιοτελείς λόγους, τελείως στρατηγικά, δηλαδή απλά και μόνον για να εξεύρει τρόπους να το αποφύγει τελικά, θα πρέπει αντιθέτως να το λάβει σοβαρά υπόψη του σε όποιους σχεδιασμούς, κυρίως οι μεγάλες χώρες που έχουν και πραγματική δυνατότητα παγκόσμιου σχεδιασμού. Αλλιώς, η προσπάθεια αποτροπής της παγκοσμιοποίησης, πιστεύουμε, δεν θα είναι επιτυχής, επειδή αυτή ήδη έχει επέλθει (σε κάποιο βαθμό) από την παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Αλλά δεν είναι μόνον το κεφάλαιο που επέφερε αυτό το αποτέλεσμα. Είναι και το σύνολο της οικονομικής λειτουργίας που γενικά ωθεί σε σχέσεις και κυκλοφορία της πληροφορίας έστω και με αργό ρυθμό. Και φυσικά πίσω από την οικονομία είναι ο ίδιος ο άνθρωπος, αυτός ο άγνωστος, που συνεχώς κινείται προς διάφορες επιδιώξεις, οικονομικές και άλλες (άλλοτε βραδύτερα και άλλοτε ταχύτερα) που τον φέρνουν σε επαφή με το περιβάλλον του, πράγμα που καθιστούσε μια τέτοια εξέλιξη αργά ή γρήγορα αναπόφευκτη. Το

κεφάλαιο όμως και η απληστία του την επιτάχυνε.

Αυτή λοιπόν η προσπάθεια, κυρίως εκ μέρους των δυτικών χωρών με προεξάρχουσα την Αμερική, να ανοίξουν τις άλλες χώρες για να χρησιμοποιήσουν τις αγορές τους, αυτό ακριβώς σήμερα αποτελεί μπουμπρανγκ ενάντια στις επιδιώξεις τους για κυριαρχία και στην προσπάθειά τους να ελέγξουν την κρίση με όσο το δυνατόν λιγότερες θυσίες από μέρους τους και με διατήρηση τουλάχιστον των εθνικών ή περιφερειακών τους ζωτικών χώρων. Βέβαια χώρες όπως η Κίνα έχουν επιχειρήσει να βοηθήσουν τις δυτικές οικονομίες, επειδή η κατάρρευση της Δύσης θα σημάει και τη δική τους χρεωκοπία. Αυτό όμως σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει από τη δική τους μεριά ύπαρξη ηθικών κινήτρων, επειδή εξαναγκάζονται εκ των πραγμάτων να το κάνουν, παρόλο που έχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους, πολιτισμικές και κυρίως στρατηγικές, και επομένως αυτό δεν αποτελεί ένδειξη παραίτησης από τους τόσο γνωστούς για όλες τις δυνάμεις γεωπολιτικούς στόχους.

Η σημερινή λοιπόν κατάσταση συνδυάζει δύο αντίθετους παράγοντες:

α) Την παγκοσμιοποιημένη οικονομία σε κρίση, πράγμα που σημαίνει ότι τα γεωπολιτικά «παιχνίδια» θα ενταθούν, γιατί εδώ δεν πρόκειται μόνον για περιφερειακές εξουσίες αλλά για την πολυπόθητη παγκόσμια κυριαρχία, αφού το οικονομικό και στρατηγικό πεδίο επιρροής είναι πλέον το παγκόσμιο.

β) Την σχετικώς παγκοσμιοποιημένη κοινωνία, στην οποία πλέον αναδεικνύονται έντονα και γίνονται κοινή συνείδηση τα όμοια προβλήματα των κοινωνιών πέραν των πολιτισμικών και άλλων διαφορών τους. Βέβαια οι εθνοθηρησκευτικές εξάρσεις ενάντια σε ξένες επιρροές φαίνεται να τείνουν να αναιρέσουν αυτήν την παγκοσμιοποίηση, όμως αυτό δεν είναι σίγουρο, αν και μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους ισχυρούς ως

πρόσημα, ως ένα νέο «διαίρει και βασίλευε», για επάνοδο στην υποτιθέμενη «ασφάλεια» του παρελθόντος, που φυσικά καθόλου ασφαλές δεν ήταν. Στις ΗΠΑ αυτό είχε ήδη επιχειρηθεί, τουλάχιστον από την κυβέρνηση Μπους, με παράλληλη τόνωση τόσο της «ελευθέρως» οικονομίας και διείσδυσης στις ξένες κοινωνίες όσο και της αστυνόμευσης της κοινωνίας και των συντηρητικών προτύπων ζωής. Αυτός φυσικά ο διχασμός της συνείδησης των ατόμων και των κοινωνιών εγγυάται την εμφάνιση στο μέλλον ενός φασισμού που ο ίδιος αποτελεί ουσιαστικά έναν διχασμό του ανθρώπου.

Όμως κάθε περίπτωση ενέχει το δικό της ρίσκο αλλά ταυτόχρονα και τη δική της ευκαιρία. Και όσο πιο ευρύ είναι το πεδίο στο οποίο καλούμαστε να αποφασίσουμε, τόσο πιο μεγάλος είναι ο κίνδυνος από τυχόν λανθασμένη επιλογή, όμως ταυτόχρονα τόσο πιο μεγάλη είναι και η πιθανότητα μιας εκτίναξης στο μέλλον, ενός βήματος που πιο πριν δεν θα μπορούσαμε καν να φανταστούμε. Φυσικά σε καμία περίπτωση δεν μιλάμε για ριζοσπαστικές ουτοπίες που σε μερικές περιπτώσεις ούτε αλήθεια έχουν ούτε, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, είναι εφικτές για μεγάλο μήκος χρόνου και οι οποίες εκφράζονται έτσι ώστε τελικά καθιστούν τις προβαλλόμενες ιδέες αναξιόπιστες. Όμως μιλάμε για άμεσες, υπαρκτές δυνατότητες που ίσως δεν διακρίνουμε με επάρκεια αξιολόγησής τους, επειδή βλέπουμε μόνον βραχυπρόθεσμα και υπό το πρίσμα των τωρινών πιέσεων.

Ίσως λοιπόν να είναι και ελπιδοφόρο το μήνυμα αυτών των αντιδράσεων, ιδωμένο από μία ευρύτερη και πιο μακροπρόθεσμη σκοπιά, πέραν των αναπόφευκτων προβλημάτων που θα προκληθούν στα επόμενα χρόνια. Ότι αρχίζουν οι άνθρωποι και οι κοινωνίες τους να καταγράφουν την ύπαρξη και άλλων ανθρώπων και κοινωνιών χωρίς την παραμόρφωση εθνικιστικών υπερεμφάσεων, αν και αυτό απέχει προς το παρόν έτη φωτός από μια ιδανική παγκόσμια κοινωνία πολιτών και εθνών.

ΦΟΥΣΚΕΣ ΥΠΕΡΤΙΜΗΣΗΣ, ΟΙ ΦΟΥΣΚΕΣ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Έχουμε μια διπολικότητα του φαινομένου της φούσκας δείχνοντας ότι τελικά όταν χάνεται το μέτρο προς την μία μεριά, μετά χάνεται και προς την άλλη. Γι' αυτό και πρέπει να ξανά επιστρέψουμε σε μια κουλτούρα του μέτρου και όχι των άκρων, όχι των μεγάλων αποκλίσεων. Μετά από την φούσκα υπερτίμησης τώρα αναπτύσσεται σε ειδικούς τομείς μια φούσκα υποτίμησης, γιατί ακόμη στο γενικό πεδίο αυτή η τεράστια φούσκα δεν έχει ξεφουσκώσει παρά ελάχιστα. Απορροφώντας έτσι τα ρίσκα και σε σημεία που δεν είχαν μπει τα ρίσκα, αυτά τα «τοξικά απόβλητα» της οικονομίας.

Πρέπει να αλλάξουμε πια την φιλοσοφία μας και να μπούμε σε μια άλλη τροχιά. Δεν πρέπει να χαιρέται βέβαια κανείς, ακόμη και αν δεν είναι εκτεθειμένος ο ίδιος με την φούσκα της υποτίμησης. Είναι δείγμα της ίδιας παθολογίας. Ας αφήσουμε κιόλας που υπάρχει και κερδοσκοπία στην διαδικασία της υποτίμησης και κατευθυνόμενη υποτίμηση για να αναπτχθούν μετά περιθώρια κέρδους, με την έννοια ενός κύκλου αγοραπωλησίας με μεγαλύτερη ψαλίδα-μεγαλύτερο άνοιγμα. Το σημαντικό είναι ότι πρέπει να απελευθερωθούμε τελικά από αυτή την κουλτούρα της «φούσκας».

Το χρήμα και η αξία του, έξω και μέσα από τις διαδικασίες της ιδιοποίησης του, σε συνθήκες έκρυθμες, λειτουργεί σαν ένας απαξιωτικός παράγοντας. Χάνει την συμβολική αποτελεσματικότητά του και λειτουργεί σαν απαξιωτικός παράγοντας των παραγωγικών δυνατοτήτων. Είναι χαρακτηριστικό πχ καθώς μια κατοικία μπορεί να χάνει μεγάλο μέρος της αξίας της επειδή ακριβώς έχει πέσει η ζήτηση και πέφτοντας η αξία υπάρχει ανεπάρκεια χρήματος στην αγορά σε σχέση με το συγκεκριμένο περιουσιακό αγαθό. Οπότε εδώ βλέπουμε μια αναποτελεσματικότητα του χρήματος στις οριακές αυτές συνθήκες, που πρέπει να αντιμετωπιστεί. Παράλληλα έχουμε όμως δει προηγουμένως και μια μετάθεση στο χρήμα, λόγω των στρεβλώσεων προσφοράς και ζήτησης. Δηλαδή, όταν η προσφορά δεν μπορεί να εναρμονιστεί με την ζήτηση για ένα συγκεκριμένο προϊόν, αρχίζει η προσφορά και η ζήτηση από την συσσώρευση κεφαλαίων να κατευθύνεται σε προσφορά και ζήτηση χρήματος μόνο κερδοσκοπική. Έτσι αρχίζουν και παράγονται προϊόντα που είναι «φούσκες», προϊόντα κατάρρευσης της οικονομίας του ίδιου του χρήματος.

Ο οικονομικός κύκλος ροής του χρήματος είναι ένα θέμα που πρέπει να το προσέξουμε ιδιαίτερα. Παράλληλα βέβαια πρέπει να δούμε τις εξωτερικότητες στην προσφορά και την ζήτηση. Εξωτερικότητα σε σχέση με

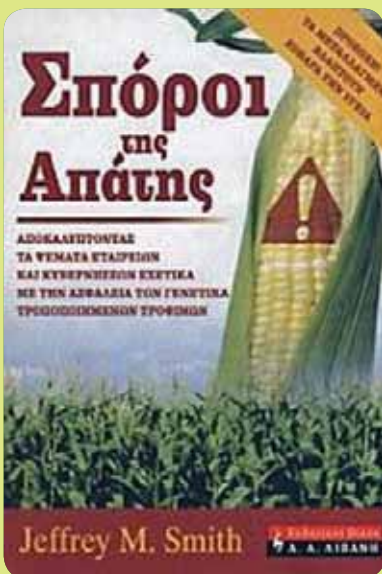
την ζήτηση στην βάση των αναγκών είναι πχ η επιθυμία και τα πρότυπα επιθυμίας που καλλιεργούνται μέσα από την διαφημιστική αγορά ή μέσα από τα πολιτισμικά και τα ψυχολογικά ελλείμματα της ανθρώπινης προσωπικότητας και του τρόπου ζωής.

Απ' την άλλη μεριά, μια στρέβλωση της προσφοράς συνδέεται με το γεγονός ότι οι τεχνολογικές καινοτομίες βελτιώνουν την ειδική φέρουσα ικανότητα, δηλαδή την παραγωγική φέρουσα ικανότητα ενός συστήματος για ένα συγκεκριμένο αγαθό, αλλά δημιουργούν παράλληλα ένα περιβαλλοντικό κόστος. Συνδυάζονται δηλαδή με εξωτερικές επιβαρύνσεις. Αυτές επιβαρύνουν την συνολική φέρουσα ικανότητα ή τελικά επίσης δεν επαρκούν ή δεν αλλάζουν ουδόλως την συνολική φέρουσα ικανότητα. Οπότε δημιουργούνται εσωτερικά παραγωγικά ντόμινο ή περιβαλλοντικά ή στον τομέα της ίδιας της παραγωγής αγαθών με την οικονομική διάσταση του ντόμινο. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις πρέπει να απαλλαγούμε απ' αυτές τις στρεβλώσεις ή τις εξωτερικότητες της προσφοράς και της ζήτησης, έτσι ώστε να εξυγιάνουμε το όλο σύστημα.

Πρέπει λοιπόν αν θέλουμε να μιλάμε για ένα ολοκληρωμένο και εσωτερικό New Deal να δούμε πως θα προστατευούμε θεσμικά και διαχειριστικά από την καταστροφικότητα των μεγάλων συγκεντρώσεων του χρήματος – κεφαλαίου που αναζητούν την άμεση κερδοσκοπία πέρα από την παραγωγική επένδυση και την αποταμίευση διαθεσίμων.

Ιωάννα Μουτσοπούλου, Δικηγόρος.
Γιάννης Ζήσης, Δημοσιογράφος - Συγγραφέας.
Μέλη της γραμματείας της ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σπόροι της Απάτης (Εκδόσεις Λιβάνη)

Αποκαλύπτοντας τα ψέματα εταιρειών και κυβερνήσεων σχετικά με την ασφάλεια των γενετικά τροποποιημένων τροφίμων», του Jeffrey M. Smith, Εκδοτικός Οίκος Α.Α.ΛΙΒΑΝΗ, 2008.

Είναι ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον βιβλίο που δεν αφορά μόνον την παγκόσμια υγεία, αλλά και την σταδιακή και κρυφή κατάρρευση των δημοκρατικών ελευθεριών και τη στρέβλωση της επιστήμης και την ανηθικότητά της όταν αυτή περιέρχεται απόλυτα στα ιδιωτικά συμφέροντα. Αποκαλύπτει οράματα και προοπτικές για ένα εγγύς μέλλον πιο φριχτές από την επιστημονική φαντασία σε όλους τους τομείς. Καταλαβαίνει κανείς μέσα από το βιβλίο αυτό ότι αναδύονται νέα πεδία συγκρούσεων και ανάπτυξης εξουσιών στο μέλλον, για τα οποία είναι σίγουρα ανέτοιμη η Επιστήμη των Διεθνών Σχέσεων χαμένη στους «ρεαλισμούς» της διεθνούς Γεωπολιτικής. Παρατίθεται το παρακάτω απόσπασμα από το βιβλίο ως αψευδής μάρτυρας των παραπάνω (σελ.44-45): «...Οι ρητορείες του (Μπους) δεν ήταν καινούριες. Επαναλαμβάνονταν ως παράδοση στις ΗΠΑ από Πρόεδρο σε Πρόεδρο και είχαν περάσει στον αμερικανικό λαό μέσα από τα τακτικά ειδησεογραφικά

δημοσιεύματα και τις διαφημίσεις της βιομηχανίας. Το μήνυμα αυτό ήταν μέρος ενός συνολικού σχεδίου που είχαν μηχανευτεί εταιρείες αποφασισμένες να θέσουν υπό τον έλεγχό τους τα τροφικά αποθέματα της υπηλίου. Αυτό έγινε ξεκάθαρο σε μια διάσκεψη του κλάδου της βιοτεχνολογίας, τον Ιανουάριο του 1999, όπου ένας εκπρόσωπος της Arthur Andersen Consulting Group εξήγησε πώς η εταιρεία του είχε βοηθήσει τη Monsanto να δημιουργήσει αυτό το σχέδιο. Πρώτα απ' όλα η εταιρεία ρώτησε τη Monsanto πώς θα ήταν το ιδανικό γι' αυτή μέλλον μετά από δεκαπέντε έως είκοσι χρόνια. Τα ανώτερα στελέχη της Monsanto περιέγραψαν έναν κόσμο στον οποίο το 100% των εμπορεύσιμων σπόρων θα ήταν γενετικά τροποποιημένοι και θα καλύπτονταν από διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Μετά η Consulting Group ξεκίνησε από αυτόν τον στόχο και ανέπτυξε τη στρατηγική και την τεχνική για την επίτευξή του...

...Για να θέσουν σε εφαρμογή αυτή την στρατηγική οι εταιρείες βιοτεχνολογίας έπρεπε να έχουν τον έλεγχο των σπόρων – έτσι επιδόθηκαν σε ένα όργιο αγορών, αποκτώντας το 23% περίπου των εταιρειών παραγωγής σπόρων παγκοσμίως...».

ΡΩΣΙΑ, ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ, ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Κάποιοι λένε ότι η Ρωσία βαδίζει στα χνάρια της ΕΣΣΔ, θέλοντας να πουν εμμέσως ότι όποιος δεν είναι καλός είναι ή ήταν κομμουνιστής (δηλαδή όλα τα κακά προέρχονται από τον οικείο μας παλιό εχθρό, τον κομμουνισμό). Επιχειρούν δηλαδή να προκαλέσουν έναν υποσυνείδητο συσχετισμό ανάμεσα στις δύο ανόμοιες καταστάσεις, ώστε να επιβαρύνουν με ευκολία τη σημερινή εικόνα της Ρωσίας, μια και η παλιά εικόνα της ήταν αυτή που πάνω της στηρίχθηκε όλη η δυτική στρατηγική ανάπτυξη και επομένως υπάρχουν έτομα αντανάκλαστικά μνήμης και ψυχισμού της Δύσης.

Με την ίδια αποτρόπαιη «λογική» κατέληξαν και οι ναζί να πιστεύουν ότι όλα τα δεινά τους οφειλόντουσαν στους εβραίους. Τον εβραϊσμό τον θεωρούσαν σίγμα. Τέτοιες αντιλήψεις έχουν μεγάλη ρηχότητα και είναι σαφής έκφραση του ολοκληρωτισμού. Έτσι καταλήγουμε στο να βρίσκουμε ένα εξιλαστήριο θύμα κάθε φορά και να του επιρρίπτουμε την ευθύνη για ό,τι κακό μας συμβαίνει ή θα μας συμβεί. Τέτοια θύματα υπήρξαν οι χριστιανοί, οι εβραίοι, οι μάγισσες στο Μεσαίωνα και άλλοι, και σήμερα κάποιοι επιχειρούν να κάνουν τέτοιους τους ρώσους (και κάποιους άλλους βέβαια). Δεν έχει σημασία αν η Ρωσία είναι καλή ή κακή (αλήθεια, ποιος είναι αληθινά καλός;), σημασία έχει ότι έτσι απεκδυόμαστε της δικής μας συμμετοχής και ευθύνης για τα αρνητικά του κόσμου και ετοιμαζόμαστε ως δήθεν «καθαροί» να επιτεθούμε σε αυτόν που είναι αντίπαλος, για να διεκδικήσουμε την παγκόσμια κυριαρχία.

Σε τελευταία ανάλυση όλοι οι λαοί έχουν αρνητικά χαρακτηριστικά, κανείς δεν εξαιρείται, όλες οι κυβερνήσεις εκλέγονται από αυτούς τους λαούς και συνήθως είναι αποτέλεσμα του πολιτισμικού τους στάτους. Όλη η ιστορία όλων των λαών βριθεί αρνητικών παραδειγμάτων. Είναι όμως καιρός να δούμε οριστικά τα καλά και τη δυνατότητα ύπαρξής τους στο μέλλον, αλλά αυτό απαιτεί πρώτα απ' όλα αυτογνωσία.

Για την αυτογνωσία μπορούμε να πούμε λίγα πράγματα απαραίτητα, για να μην είναι οι λέξεις αόριστες και γενικόλογες.

Στην πραγματικότητα κανείς δεν σκέπτεται ότι η δική του πλευρά δεν λειτουργεί αυτογνωσιακά. Μέχρι τώρα είχαν μάθει μέσα από την ιδεολογική αντιπαλότητα να χρωματίζουν ένα όμοιο πολιτικό σώμα, δηλαδή ένα κράτος, σαν φορέα της αρνητικότητας, επειδή ακριβώς είχε το συγκεκριμένο ιδεολογικό χρώμα. Αυτό όμως εξέθρεψε μια μειωμένη αυτογνωσία για τα δυτικά κράτη. Δηλαδή δεν βλέπουν την ομοιότητα της πολιτικής συμπεριφοράς από μέρους τους, έχουν μειωμένη ηθική αυτογνωσία. Και αυτό τους έχει μείνει σαν εξαρτημένο αντανάκλαστικό πλέον και λειτουργούν με έναν συνεχιζόμενο ίδιο τρόπο προς μία χώρα που έχει αλλάξει ιδεολογικοπολιτικό σύστημα και λειτουργεί, ανεξάρτητα από πολιτική κουλτούρα, στο ίδιο πλαίσιο συστημικά από πλευράς οικονομικού και γεωπολιτικού

συστήματος. Δεν έχει διαφορές στην εξωτερική πολιτική, δεδομένων μάλιστα των οικτρών καταστάσεων τις οποίες έχει βιώσει η ίδια η Δύση στις συμπεριφορές της, όπως είναι ο δεύτερος πόλεμος του Ιράκ ή η κατάσταση στο Γκουντάναμο, τα αεροπλάνα και οι μεταγωγές χωρίς τήρηση των διαδικασιών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εγγυήσεων ή η στρέβλωση και η πολιτική προπαγάνδα όπως στην περίπτωση της Οσετίας που απέκρυψαν ότι ο επιτιθέμενος ήταν η Γεωργία ή το Αμπού Γκράμπι και όλες αυτές οι τερατώδεις ή οι ευθύνες της οικονομικής κρίσης.

Εξάλλου γνωρίζουμε πια ότι δεν μπορούμε να απευθύνουμε μομφή στη σημερινή Γερμανία για τον τότε ναζισμό και πρέπει να γίνει κατανοητή

Όλη η ιστορία όλων των λαών βριθεί αρνητικών παραδειγμάτων. Είναι όμως καιρός να δούμε οριστικά τα καλά και τη δυνατότητα ύπαρξής τους στο μέλλον, αλλά αυτό απαιτεί πρώτα απ' όλα αυτογνωσία.

αυτή η ικανότητα εξέλιξης μέσα στις ιστορικές συνθήκες. Και βέβαια ισχύει και το αντίθετο. Όταν τα θύματα γίνονται θύτες έναντι άλλων. Με άλλα λόγια το κύριο πρόβλημά μας και πάλι είναι η εναλλαγή του ανθρώπινου ρόλου μέσα στις ιστορικές συγκυρίες, πράγμα που είναι το σύνθημα και όχι η εξαίρεση.

Μήπως τελικά για τη δυτική αντίδραση έφταιξε το ότι μπήκαν όρια στους «ολιγάρχες»; Μήπως έφταιξε το ότι παρεμποδίστηκε η ολοκληρωτική κυριαρχία ενός δυτικόφιλου λόμπι στη Ρωσία; Σίγουρα βέβαια η ομάδα Πούτιν-Μεντβέντεφ λειτουργεί ηγεμονικά στις συνθήκες και δεν πρέπει κανείς να έχει αυταπάτες επ' αυτού. Αλλά μήπως δεν λειτουργούν ηγεμονικά οι δυτικές δημοκρατίες και μάλιστα με δυναστείες όπως η δυναστεία Μπους στην Αμερική ή και άλλες, που έχουν στοιχεία τα οποία σε τελευταία ανάλυση παραπέμπουν σε μη ώριμες δημοκρατίες, όπου τα μέσα

επικοινωνίας είναι σαφώς ελεγχόμενα και λειτουργούν πατερναλιστικά; Και μάλιστα τη στιγμή που σε αυτές τις χώρες, που έχουν μακρόχρονη εμπειρία δημοκρατίας, εκδηλώνονται σημεία παλινδρόμησης στην πολιτισμική νοοτροπία των ίδιων των λαών.

Σίγουρα υπάρχουν στοιχεία εθνοθηρησκευτικού φονταμενταλισμού στη Ρωσία. Όμως δεν υπάρχουν τα ίδια στη Δύση; Υπάρχει πλέον ένας νέος ηγετικός έλεγχος στη Ρωσία, γιατί είναι φανερό ότι επί Γιέλτσιν λειτούργησαν ασύδοτα αυτοί που εξαγόρασαν, εξαθλιωτικά για το λαό της χώρας, τη δημόσια τότε περιουσία. Μήπως αυτό είναι το πρόβλημά μας, ότι δηλαδή μπήκε ένα ανάχωμα; Αλλά αντίθετα θα περίμενε κανείς να υπάρχει μια θεσμική αρωγή, μια ηθική συμπαράσταση στη μετάβαση από ένα ολοκληρωτικό καθεστώς σε μία δημοκρατική κοινοβουλευτική περίοδο, μετάβαση μάλιστα την οποία η Δύση έλεγε ότι διακαώς επιθυμούσε. Αντ' αυτού όμως είδαμε μία θηριώδη απληστία, αυτήν που γέννησε και τις «φούσκες» της δυτικής οικονομίας.

Και τελικά να έλθουμε και στο ζήτημα της Οσετίας. Εκ των προτέρων να πούμε ότι η θεσμική λύση είναι και πρέπει να είναι τελείως άσχετη από τη λειτουργία των γεωπολιτικών συμφερόντων, είτε της Ρωσίας είτε των ΗΠΑ είτε της Ευρώπης. Οι θεσμικές λύσεις πρέπει να είναι σεβαστές και να τις σεβόμαστε ασχέτως ποσοτικών συσχετισμών και μεγάλων ή μικρών αριθμών. Δεν είδαμε όμως να ακολουθούνται οι θεσμικές λύσεις για την εξαγγελμένη πολυπολιτισμικότητα των κρατών από καμμία πλευρά.

Αλλά στο πλαίσιο της σύγκρουσης του Αυγούστου 2008 υπήρξε κάποιος υπεύθυνος για τις αφορμές. Και τώρα πια στο πλαίσιο ακριβώς των γεγονότων κάποιοι πρέπει να ζητήσουν συγνώμη και αυτοί σίγουρα είναι το ΝΑΤΟ, η ΕΕ και οι χώρες-μέλη τους για τα ψηφισμάτα τους κατά της Ρωσίας σχετικά με τη Γεωργία. Η πραγματικότητα προκύπτει με σαφήνεια από τις καταθέσεις των δικών τους ανθρώπων, παρατηρητών της ΕΕ και του ΟΑΣΕ. Και σε τελευταία ανάλυση είδαμε αρκετούς αμερικανούς, ακόμη και συντηρητικούς και γεωπολιτιστές, να αμφισβητούν τόσο την ύπαρξη συμφερόντων της Αμερικής στην περιοχή αυτή όσο και την ορθότητα της υποτίμησης μιας μεγάλης χώρας. Το ίδιο βέβαια ισχύει και για την αντιπαραυλική ασπίδα.

Η ίδια επίσης λογική εμπόδιζε το να ζητηθεί συγγνώμη για τον δεύτερο πόλεμο στο Ιράκ ή, όχι για τον πόλεμο στο Αφγανιστάν απέναντι στους Ταλιμπάν, αλλά για το γεγονός ότι στο Αφγανιστάν έχει θεριέψει η παραγωγή ναρκωτικών, ότι φυλακίζονται και εκτελούνται με διαδικασίες της σαρία, και εκεί και αλλού, ότι επαναφέρονται θρησκευτικοί φονταμενταλισμοί στο Ιράκ και για το ότι δεν μεταρρυθμίσαν αυτά που έπρεπε να μεταρρυθμίσουν και για τα οποία -υποτίθεται- έγιναν αυτές οι επιχειρήσεις. Και, αντί να απαλλαγούμε από τους φονταμενταλισμούς, τους νομιμοποιούμε.

Αυτό είναι μία κατάντια της Δύσης που δείχνει ότι ενδιαφέρεται για ζωτικά συμφέροντα, γεωπολιτικά και γεωοικονομικά, και ότι δεν ενδιαφέρεται πραγματικά για ανθρώπινα δικαιώματα και ελευθερίες. Σε τελευταία ανάλυση δεν έχουμε οδηγηθεί σε μια πραγματική αυτογνωσία σχετικά με τον θεσμικά συγκαλυμμένο φονταμενταλισμό της Δύσης. Τον είδαμε βέβαια και στην περίπτωση της Σάρας Πέιλιν, η οποία, αν δεν προέκυπτε η οικονομική κρίση, θα λειτουργούσε σαν ανατροπή του σκηνοθέτου των αμερικανικών εκλογών, τον είδαμε στο λόμπι του απερχόμενου αμερικανού Προέδρου, τον είδαμε στη φονταμενταλιστική λαίλαπα ακόμη και της εποχής Κλίντον, τον είδαμε στις ευρωπαϊκές χώρες και δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο φονταμενταλισμός είναι εσωτερική υπόθεση και της Δύσης πλέον, στην οποία όμως υπάρχουν και αποσβεστικά σημεία διασφάλισης. Η Δύση δεν έχει ζητήσει συγγνώμη για το ότι ενίσχυσε τους ισλαμιστές του Αφγανιστάν, τους οποίους βέβαια βρήκε τελικά μπροστά της, ούτε για το ότι ενίσχυσε τις ισλαμικές τάσεις ενάντια στις εθνικοαπελευθερωτικές στη Μέση Ανατολή. Επίσης δεν έχει βγάλει ούτε ένα συμπέρασμα για την κυκλικότητα της ιστορίας.

Εφόσον λοιπόν προσπαθεί να συνδέσει με συνθήκες μεσοπολέμου τη Ρωσία, πρέπει να καταλάβει ότι προσφέρει ακριβώς όλα τα άλλοθι στην ίδια τη Ρωσία να λειτουργήσει σε αυτή την κατεύθυνση. Και τα προσφέρει μάλιστα με μαθηματική ακρίβεια: το σύνδρομο του ταπεινωμένου, το σύνδρομο του πολιορκούμενου και του προδομένου, και μετά από αυτό δεν χρειάζονται πολλά. Χρειάζεται επιπλέον μία οικονομική κρίση και η αυτοεπιβεβαιούμενη προφητεία γίνεται πραγματικότητα.

Την πρώτη ευθύνη για το τι συνέβη στη Ρωσία μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού την φέρει εις ακέρατο η ίδια η Δύση, που τον ίδιο καιρό ενδιαφερόταν για μια πλανητική κυριαρχία στην οικονομία, στους ζωτικούς χώρους και φυσικά για μια ολοκληρωτική ηγεμονία. Και φυσικά δεν πρέπει να αποδίδουμε τα πάντα στη διακυβέρνηση Μπους, γιατί και επί Κλίντον δεν υπήρχαν δραματικές διαφορές, απλά δεν είχαν αναδυθεί ανταγωνιστικά η κινεζική και ινδική οικονομία ούτε είχαν ξεχρεώσει ορισμένες εχθρικές στη Δύση χώρες ούτε είχε ολοκληρωθεί η τραγωδία της παρέμβασης του ΔΝΤ σε χώρες όπως η Αργεντινή ούτε είχε ανασυγκροτηθεί η Ρωσία. Έτσι η εποχή Κλίντον ήταν μια μεπλ-επόκ. Τώρα πια όμως, που άρχισε η απογύμνωση και του οικονομικού μοντέλου της Δύσης, του υπαρκτού φιλελευθερισμού, και η Δύση έχασε με όλα τα παραπάνω το άλλοθι της ηθικής δύναμης, μένει να δούμε πόσο θα αντέξουν οι νέοι μύθοι. Θα είναι μόνον συμβολικές ανατροπές που συνεχίζουν όμως τις ίδιες διαχειριστικές λογικές ή όχι; Και ακόμη κάτι για την ολοκλήρωση της θεώρησης αυτού του συλλογισμού της προπαγάνδας.

Ο παραπάνω λοιπόν συλλογισμός, πέραν της

έλλειψης αυτογνωσίας, έχει και άλλες λογικές ασυνέπειες, αν κανείς θελήσει να τον ολοκληρώσει και να μη μείνει απλά με μια φευγαλέα εντύπωση παράλογη και ασυνεπής:

1) Αν η Ρωσία εξακολουθεί να είναι αρνητική χώρα και σήμερα, παρόλο που έχει αλλάξει οικονομικό σύστημα, τότε θα πρέπει εύλογα να υποθέσουμε ότι η προηγούμενη αρνητικότητά της δεν έγκειτο στο προηγούμενο οικονομικό σύστημα, αλλά στην ίδια τη φύση της χώρας που

Είναι πια φανερό ότι η αληθινή λογική συντρέχει με την ηθική και αντίστροφα η ηθική συντρέχει με τη λογική. Χωρίς αυτές τις λησμονημένες έννοιες δεν πρόκειται να πάμε και πολύ μακριά.

παραμένει αρνητική άσχετα από τις θεωρίες που προσβέυει. Δηλαδή μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι το σοσιαλιστικό σύστημα μπορεί να αποβεί και θετικό, αν η εφαρμόζουσα χώρα είναι ανιδιοτελής!

2) Το να επιμένουμε να συνδέουμε μία χώρα και έναν λαό με μία αρνητική πλευρά της ιστορίας του (εν προκειμένου τον ολοκληρωτισμό του υπαρκτού σοσιαλισμού), ακόμη και αν πραγματικά το πιστεύουμε, δεν προωθεί ούτε τις σχέσεις ούτε τη βελτίωση της κατανόησης των λαών. Είναι μία ενστικτώδης συμβολοποίηση που κυκλικά πλήττει όλους τους λαούς της γης, γιατί όλοι έχουν εχθρούς και ταυτόχρονα όλοι διαθέτουν

Εκτός εάν πούμε ότι ο ίδιος ο καπιταλισμός κατ' εξαίρεση είναι τέλειος και ως σύστημα θεραπεύει όλα τα δεινά, τις ασθένειες, τους χαρακτήρες και την συσσωρευμένη ιστορία λαθών. Ή αν πούμε ότι, να μεν ο καπιταλισμός δεν είναι πανάκεια, αλλά ειδικά οι δικές μας χώρες (ποιες;) είναι ανιδιοτελείς ελέω Θεού. Ή -το ακόμη καλύτερο- αν πούμε ότι κατά σύμπτωση εμείς τάχουμε όλα: ότι είμαστε οι τέλειες χώρες και ότι έχουμε το τέλειο σύστημα!

Αλλά το πόρισμα του ΟΑΣΕ για το ποιος έφταιξε στη σύγκρουση Γεωργίας-Ρωσίας είναι δηλωτικό της υποκρισίας της Δύσης, άσχετα από το γεγονός ότι όντως υπάρχει ανάγκη για μια θεσμική λύση σε παρόμοιες περιπτώσεις, που και πάλι όμως κανείς δεν φαίνεται να θέλει πραγματικά. Και όχι μόνον αυτό. Αλλά και η «ύπουλη» και παρούσα οικονομική κρίση μας έχει προδοτικά διαψεύσει τόσο για το σύστημα όσο και για τους χαρακτήρες. Είναι πια φανερό ότι η ελληνική λογική συντρέχει με την ηθική και αντίστροφα η ηθική συντρέχει με τη λογική. Χωρίς αυτές τις λησμονημένες έννοιες δεν πρόκειται να πάμε και πολύ μακριά.

Οι μεσολαβήσεις Σαρκοζί αρχικά και μετέπειτα Μπερλουσκόνι, όπως και οι νέες δημοσιοποιήσεις των πορισμάτων του ΟΑΣΕ στην κρίσιμη περίοδο των αμερικανικών εκλογών, μαζί με την εκλογή του Μπαράκ Ομπάμα, αρχίζουν να διαμορφώνουν ένα νέο τοπίο διαφορετικό από αυτήν την ψυχωτική ατμόσφαιρα που αναδείχθηκε από πλευράς Γεωργίας και από άλλες πρώην σοβιετικές δημοκρατίες και σοσιαλιστικά κράτη. Η διεθνής οικονομική κρίση που απαιτεί παγκόσμια συνεργασία μαζί με την ανάγκη επίλυσης προβλημάτων για την ειρήνη αναδεικνύονται σε ευκαιρίες αξιοποίησης μιας νέας δυναμικής. Η συνάντηση Κοντολιζα Ράις και Σεργκέι Λαβρόφ στην Αίγυπτο, όπως και η διάψευση του Ομπάμα

τέτοιους μηχανισμούς ψυχολογικής άμυνας και επιβολής.

3) Εφόσον το ιδεολογικο-πολιτικο-οικονομικό σύστημα δεν είναι το κεντρικό σημείο της εξέλιξης του κακού, τότε και ο καπιταλισμός μπορεί να είναι θετικός ή αρνητικός ανάλογα με το χαρακτήρα της χώρας και του λαού που τον εφαρμόζει. Επομένως πρέπει να υπάρχει και κακός καπιταλισμός, αν η χώρα που τον εφαρμόζει δεν είναι ανιδιοτελής. Και η Δύση, όπως είδαμε, δεν είναι ανιδιοτελής.

απέναντι στον πολωνό Πρόεδρο για το θέμα της αντιπυραυλικής ασπίδας αποτελούν ενδείξεις αλλαγής της στάσης των ΗΠΑ.

Ελπίζουμε ότι από εδώ και πέρα τα ζητήματα θα προσεγγίζονται με όρους αμοιβαιότητας και όχι αντιμέτρων, ενώ τα εσωτερικά ζητήματα πολιτικής και δημοκρατικής ηθικής θα προσεγγιστούν εποικοδομητικότερα.

Ιωάννα Μουτσοπούλου, Ιωάννης Ζήσης.
Μέλη της γραμματείας της Μ.Κ.Ο. ΣΟΛΩΝ

Η έννοια και η θεωρία του ηθικού κινδύνου

Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ο τρόπος μέσα από τον οποίο η ηθική επανέρχεται στο προσκήνιο αποκτώντας μια υποστηρικτική προσέγγιση στη λογική της συστημικής αναγκαιότητας και εκτίμησης της έλλειψης της. Η έννοια της ηθικής είναι θεμελιωδώς ζωοανθρωπολογική, είναι οικοανθρωπολογική και προσδιορίζεται σε σχέση με την απόκτηση μέτρου και περιοριστικού προσδιορισμού. Τα στοιχεία που την προσδιορίζουν βρίσκονται στη σχέση της μονάδας (του ατόμου δηλαδή) με το άμεσο περιβάλλον της και με την περιβαλλοντική ολότητα ή το σύστημα, όπως επίσης και σε σχέση με την εσωτερική συνοχή της μονάδας.

Ας δούμε όμως ποια ακριβώς διάσταση του θέματος της ηθικής μας οδηγεί στο να επιστρέψουμε την έννοια αυτή στο προσκήνιο με επιστημονική συστημική προσέγγιση και εγκυρότητα.

Η συστημική αναγκαιότητα (η ανάγκη δηλαδή διαμόρφωσης και τήρησης όρων τους συστήματος) προκύπτει μέσα από την περιορισμένη φέρουσα ικανότητα (που απαιτεί μια συνοχή μερών αλλά και ένα κύκλο συνοχής της ολότητας) καθώς επίσης από αυτή την κτητικότητα, αυτό τον σφετερισμό: την αντιμετώπιση του περιβάλλοντος ως ζωτικού χώρου από πλευράς του μέλους, από πλευράς του ατόμου.

Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές και πρόδηλο ως κρίσιμο ζήτημα στα ανθρωπογενή συστήματα όπως η οικονομία, η πολιτική, ή η κοινωνική και ψυχολογική ζωή και σχέση, όπου θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο λεγόμενος ηθικός ή και ανθρωπολογικός κίνδυνος καθλώνει τα ανθρωπογενή συστήματα σε ένα τρίπτυχο αναγκαιότητας:

- α) συστημικής στενότητας,
- β) συστημικής πίεσης

γ) ρύθμιση μιας συστημικής ομοιοστασίας που επίσης αξιοποιεί την ανταγωνιστικότητα (την αλληλοαντίρρηση) ως ζωτικό παράγοντα για ένα περιορισμό του ηθικού ή του ανθρωπολογικού κινδύνου.

Η ανίχνευση του ηθικού ή ανθρωπολογικού κινδύνου είναι αρκετά αρχαία υπόθεση. Τη συναντάμε στην πολιτειακή στενότητα, (αφού βέβαια προηγουμένως την έχουμε συναντήσει στο ζωολογικό, περιβαλλοντικό και οικολογικό σπέρμα). Τη συναντάμε λοιπόν στην αναγκαιότητα ενός προσώπου ηγέτη ή ηγεμόνα, τη συναντάμε στην αναγκαιότητα θέσπισης τήρησης κανόνων (πολλοί από τους οποίους, μας φαίνονται σήμερα υπερβολικοί) τη συναντάμε ως αναγκαιότητα που προκύπτει από το λογικό και ηθικό ανθρωπολογικό έλλειμμα. Δηλαδή απ' την ελλειμματικότητα της μονάδας στη σχέση της με τους άλλους και το σύνολο. Στην οικονομία συναντάται ως στενότητα στην κυκλοφορία χρήματος, καθώς το χρήμα θα γινόταν ένα πεδίο που θα υπόκειτο σε πληθωριστική αφενός απαξίωση και αφετέρου θα μετατρέπονταν σε ένα πεδίο, ακατάσχετης σύγκρουσης γύρω από τους θεσμούς της ιδιοκτησίας των παραγωγικών και των καταναλωτικών σχέσεων κοκ. Δηλαδή αν είχαμε απεριόριστη έκδοση χρήματος (συναλλακτικού μέσου) θα είχαμε μια πτώση της αξίας του συναλλακτικού μέσου και σε μεταβατική βάση θα είχαμε μια εξαχρείωση και εξαγρίωση, μια βαρβαροποίηση των θεσμών, όπως η ιδιοκτησία ή οι παραγωγικές ή καταναλωτικές σχέσεις κλπ.

Η έννοια της στενότητας λοιπόν καθίσταται επιβεβλημένη στο συμβολικό θεσμικό πλαίσιο για να οριοθετηθεί και να περιοριστεί ο ηθικός ή ανθρωπολογικός κίνδυνος για να συγκροτηθεί τελικά ένα σύστημα συνδεδεκό αλλά και ταυτόχρονα πρωτοβουλακό των μερών. Βέβαια είναι προφανές ότι η ανάγκη της στενότητας αυτής ξεκινάει από την στενότητα της συνειδητότητας αλλά και

την συμβολική καθήλωση της συνειδητότητας στον κόσμο της επιθυμίας και της καταναλωτικής φαντασμαγορίας, στο οντολογικό συνειδησιακό έλλειμμα του ανθρώπου. Με βάση και μόνο αυτό θα μπορούσαμε να πούμε ότι ανάπτυξη και ολοκλήρωση του φιλοσοφικού βίου θα αποτελούσε έναν από τους πλέον απελευθερωτικούς παράγοντες αλλά και ταυτόχρονα θεμελιωδώς εξοικονομητικούς στον τρόπο και στη βιωσιμότητα αξιοποίησης των παραγωγικών πόρων και σχέσεων. Υπό την έννοια αυτή είναι μια τεράστια επένδυση κλίματος και κλίμακος στο πλαίσιο της οικονομίας και αντίστοιχα της πολιτικής. Εξάλλου το θέμα προβληματίζει την πολιτική σκέψη και φιλοσοφία.

Το κρίσιμο θέμα είναι να μπορέσουμε να βρούμε ακριβώς το σημείο ευθείας και εποικοδομητικής σχέσης μεταξύ ελευθερίας και αυτορύθμισης.

Από την Πολιτεία του Πλάτωνα μέχρι τον Λεβιάθαν του Χομπς αναδεικνύεται αυτή η ελλειμματικότητα συνειδησης και φιλοσοφικού βίου σε μαζικό ανθρώπινο επίπεδο. Σ' αυτά προστίθενται βέβαια και τα ζητήματα μαζικής ψυχολογίας που ξεκινάνε και αναδεικνύονται κυρίως από τον Γουσταύο Λε Μπρον, το Φρόιντ και μετά.

Αυτές οι ελλειμματικές εσωτερικές συνθήκες (που κυριαρχούν δηλαδή στον εσωτερικό κόσμο του μαζικού ανθρώπου) αντανακλώνονται τελικά και λειτουργούν σε ένα ευρύτερο περιβάλλον. Αυτή η ελλειμματικότητα ξεκινάει ακριβώς από την μη ορθή εσωτερική σχέση, από την αδυναμία ολοκληρωμένης εσωτερικής της σχέσης μεταξύ ατομικότητας και ολότητας ή ακόμη περισσότερο ατομικότητας, ολότητας και υπερβατικότητας, ή αποσύνδεσης-αφαίρεσης απέναντι στο πεδίο των συμβολικών και των φυσικών ροών απέναντι στο πεδίο των γεγονότων και των εξωτερικών δυνάμεων.

Κατ' ουσία ο άνθρωπος ξεκινάει τη ζωή του υπό το σύνδρομο μιας στενότητας ζωής. Θα 'λεγε κανείς ότι και ο θάνατος αποτελεί ένα σύστημα περιορισμού του ηθικού ανθρωπολογικού οικολογικού κινδύνου για όλα τα όντα. Ότι η ίδια η σωματικότητα αποτελεί έναν περιορισμό, (μέσα από την αναγκασιότητα της) και ότι αποτελεί τον ηθικό κίνδυνο της συνειδησης, ένα περιορισμό δηλαδή έναντι του φαντασιώδους (του μη ρυθμισμένου φαντασιακού) παρά το γεγονός ότι το φαντασιακό εμφανίζεται καθαρά τόσο ως οντολογική παράμετρος όσο και ως ανθρωπολογική.

Πηγαίνοντας λοιπόν στο πεδίο του ηθικού κινδύνου βλέπουμε να αναδεικνύεται η αναγκαιότητα ενός πολιτικού συστήματος, που ξεκινάει πριν από Πολιτεία του Πλάτωνα και συνεχίζεται ως σήμερα, και η οποία έρχεται να απαντήσει

στην γενική χαρακτηριστική και ανθρωπολογική θεώρηση με έναν τρόπο στατιστική αποδέσμευσης του συστήματος από την φύση των μονάδων του. Η εντροπική λειτουργία των μονάδων αναιρείται από αυτή την συστημοποίηση σε όλες τις συστημικές κλίμακες. Μεταξύ αυτών είναι ιδιαίτερα έκδηλη η πολιτική και η οικονομική συστημική κλίμακα.

Π.χ. στην πρόσφατη οικονομική κρίση το κρίσιμο θέμα δεν ήταν η παροχή του χρήματος, υπό την μορφή των εγγυήσεων, του ρευστού ή των επιδοτήσεων με μορφή επιδότησης ή θεσμικής ρύθμισης αλλά το τι θα κάνουν μ' αυτό το χρήμα οι κάτοχοι, οι τράπεζες εν προκειμένω και οι επιχειρήσεις. Θα το χρησιμοποιήσουν κερδοσκοπικά διογκώνοντας έτσι το σύστημα της φούσκας με τις τεχνικές επιδίωξης άπληστου κέρδους; Με τις τεχνικές δηλαδή μιας απληστίας και μιας διανομής των κινδύνων αυτής της χρηματοπιστωτικής επιχειρηματικότητας;

Το αντίστοιχο βέβαια υπάρχει για τους ανθρώπους που θα μετέτρεπαν το περισσότερο χρήμα σε άχρηστο πλουτισμό, σε μορφές διασκέδασης μέχρι εμετικού σημείου. Ο ηθικός κίνδυνος ας το πούμε έτσι ενός Ρωμαϊκού πλούσιου γεύματος εκδηλωνόταν με την γευστική και γαστρονομική απληστία που ανακύκλωνε καθιστώντας αυτοσκοπό το γεύμα επιδιώκοντας μια γευστική ευφορία και μέσω του εμετού. [Ως γνωστόν οι Ρωμαίοι έφταναν σε σημείο να προκαλούν εξεπίτηδες εμετό, προκειμένου να μπορούν να συνεχίζουν να τρώνε ανενόχλητοι από το αίσθημα του χορτασμού].

Άσχετα από τον υπερβολικό ή όχι τέτοιο χαρακτήρα, ξέρομε ότι σε πάρα πολλούς τομείς η ανθρώπινη φύση, όπως πχ και στον τομέα της σεξουαλικότητας θα λειτουργούσε υπό το καθεστώς ενός τέτοιου κινδύνου. Αυτό το βλέπουμε στις συμπλεγματικές σαδομαζοχιστικές μορφές σεξουαλικότητας ή στις ψυχολογικά καθηλωμένες μορφές σεξουαλικότητας όπως είναι οι αιμομικτικές που αποτελούν αναζητήσεις μιας «ελευθερίας» από τους σωματικούς ή τους κοινωνικούς περιορισμούς. Εδώ μάλιστα φαίνεται πως μερικές φορές οι απαγορεύσεις λειτουργούν και ως ανατροφοδοτήσεις στον ηθικό κίνδυνο.

Το κρίσιμο θέμα είναι να μπορέσουμε να βρούμε ακριβώς το σημείο ευθείας και εποικοδομητικής σχέσης μεταξύ ελευθερίας και αυτορύθμισης. Εδώ εμφανίζεται σαφώς (για παράδειγμα) ο ηθικός κίνδυνος που υπάρχει στην θεωρία της αυτορύθμισης των αγορών. Η αγορά δηλαδή αποκαλύπτει όλα και περισσότερο ότι δεν είναι ικανή να αυτορυθμιστεί.

Σε τελική ανάλυση ο στόχος και η μέθοδος της αυτορύθμισης είναι επικεντρωμένα στον ανθρώπινο παράγοντα και όχι σε μια μορφή συστήματος όπως είναι η αγορά ή η δημοκρατία. Οπότε το κρίσιμο ζήτημα είναι πόσο μαλά λειτουργεί ο ανθρώπινος παράγοντας μέσα σε ένα σύστημα. Ο Θόρορτσον Βέμπλεν για παράδειγμα δείχνει τον ηθικό κίνδυνο μέσα από τον πολύ ευρηματικό τίτλο της «ΑΡΓΟΣΧΟΛΗΣ ΤΑΞΗΣ». Της

τάξης δηλαδή του πλούτου, που κάνει επιδείξεις ακόμη και καταστροφής του πλούτου σαν μια συμβολική κυριαρχία. Οι μονάδες εκείνες δηλαδή που διαφεύγουν της μαζικής ρύθμισης τελικά καταλήγουν να επιδεικνύουν, από το εξώτερο διάστημα από το επέκεινα, στους υπόλοιπους τις δυνατότητες του φαντασιώδους συμβολικά και σημειολογικά σε μια κραιπάλη εμετική.

Αυτό λοιπόν το πλαίσιο, αυτή η ανάκτηση του ηθικού κινδύνου που επιδιώκεται και επιτυγχάνεται μέσα από ένα ιερατικό σύστημα στενότητας (όπου η στενότητα εξελίσσεται πλέον σε εξουσία και ανατροφοδοτεί με ηθικούς κινδύνους τις μονάδες στην πολιτική, στην οικονομία, στην επικοινωνία και στον πολιτισμό) είναι το κύριο αντικείμενο τελικά. Γι' αυτό πιστεύουμε ότι χρειάζεται μια ανθρωπολογική θεώρηση και όχι μόνο μια συστημική κωδικοποίηση του λεγόμενου ηθικού κινδύνου, της εκτροπής δηλαδή της μονάδας, η οποία εκτροπή μπορεί να τροφοδοτηθεί τελικά από το συστημικό πρότυπο ελέγχου της.

Όποιες μονάδες επιτύχουν να διαφύγουν αυτού του συστημικού ελέγχου - της συστημικής εξισορρόπησης, γίνονται τελικά θηριώδεις και στρεβλώνουν όλο το πεδίο, όλη την παραδειγματικότητα του συστήματος.

Εκτός όμως από το σύστημα πρέπει να δούμε και τους αζιακούς και εννοιακούς ηθικούς κινδύνους. Ας πούμε, αζιακά ο ηθικός κίνδυνος της ειρήνης υπάρχει; Αυτά τα ζητήματα τέθηκαν για παράδειγμα στο τέλος του Μεσοπολέμου και μετά εξελίχθηκαν σε καταχρηστικές προσχηματικές προεγγύσεις όσον αφορά την αντιμετώπιση του ναζιστικού, φασιστικού και σοβινιστικού άξονα (μιλώντας αντίστοιχα για τη Γερμανία, την Ιταλία και την Ιαπωνία και όχι μόνο).

Στην αντιμετώπιση της στρατηγικής ισχύος θα μπορούσε κανείς να λειτουργήσει με την τακτική του Γκάντι; Είναι προφανές ότι η τακτική του Γκάντι είχε πολύ μεγάλο ηθικό κίνδυνο: τον ίδιο τον αφανισμό τελικά της αξίας της ειρήνης. Εδώ βλέπουμε την συστημική ιδιοφυΐα, την ιδιοφυΐα της δημιουργού εξέλιξης, για να χρησιμοποιήσουμε τον όρο του Μπερκσόν, όπου καθιστά την αυτοσυντήρηση λειτουργικό άξονα και κανόν στα μέρη και στις ομαδοποιήσεις τους. Η δημοκρατία πράγματι πρέπει να αυτοσυντηρείται. Η ειρήνη πρέπει να αυτοσυντηρείται. Δεν μπορεί να αποσυνδεθεί δηλαδή ο σκοπός από τα μέσα. Αζιακά μεθοδολογικά υπάρχει η αναγκαιότητα του πραγματισμού αλλά αυτό είναι τελειώς διαφορετικό από το ο σκοπός αγιάζει τα μέσα, από την μακιαβελική αυτή προσέγγιση.

Παρότι πράγματι ισχύει το ότι ο σκοπός αγιάζει τα μέσα αλλά αγιάζει ορισμένα μέσα μόνο, ορισμένο μέτρο, τον αντίστοιχο το ανάλογο μέτρο και μέσο το οποίο βέβαια έχει μια ευρύτητα πραγματιστική. Είναι όπως αυτό που είχε ο πειο Μίλοβαν Τζίλας τροποποιώντας την θεωρία του Γκάντι σαν «μη βία υπό όρους», μια θεωρία βέβαια που και ο Γκάντι την είχε υιοθετήσει τόσο μέσα από μια ινδουιστική παράδοση όσο και μέσα από την ιδεολογική και ηθική προσέγγιση του Τολστόι, για να αποδιώξουμε και τα ζητήματα στις πηγές τους. Το ίδιο ισχύει και για την ελευθερία. Είτε όταν αυτή

επιβάλλεται είτε όταν αυτή λειτουργεί εχθρικά απέναντι στις άλλες ελευθερίες όπου στην ουσία επιβάλλεται η ελευθερία ως εξουσία του ενός στους άλλους ή στο περιβάλλον.

Το ίδιο ισχύει ακόμη και για τις υπερβολές της αυτοσυντήρησης μέσα σε έναν οργανισμό που κλονίζονται από την ανεξέλεγκτη κυτταρική αυτοσυντήρηση που εξελίσσεται ως νεοπλασματική.

Άρα λοιπόν μπορούμε να πούμε ότι το θέμα του ηθικού κινδύνου αντιμετωπίζεται από μια τριπλή διαλεκτική όπως αναδεικνύεται και από τον Ουλιάνοφ Λένιν στα 'Φιλοσοφικά Τετράδια' ως διαλεκτική καταστροφής συντήρησης και δημιουργίας. Ως διαλεκτική όπως την αναφέρει εκεί υπό

Αντιμέτωποι λοιπόν με τον ηθικό κίνδυνο θα πρέπει να κατανοήσουμε τη διαλεκτική της ηθικής απέναντι στις έννοιες και στις αξίες. Η απόλυτη ας πούμε αβλάβεια έναντι των σωμάτων ή η υπερνίκηση του θανάτου από ορισμένα μέρη του συστήματος, θα προκαλούσε μια καταστροφή χωρίς προηγούμενο.

την Ινδουιστική ορολογία Siva-Vishnu-Brahma. Εδώ ακριβώς πρέπει να δούμε και την αναγκαιότητα ενός ανοικτού εξελικτικού συστήματος, ενός συστήματος μάθησης και μύησης - εξέλιξης, γιατί η στατικότητα αυτή καθαυτή αποτελεί από μόνη της μεγέθυνση του ηθικού κινδύνου ενός συστήματος και των μονάδων του. Εξ ου και τα συστήματα κλείνουν με ένα κύκλο διαφθοράς και εδώ πρέπει να δούμε την διαδικασία ανατροφοδότησης με ηθική πληροφορία, με ηθικά σήματα των μονάδων, με ηθική διακριτικότητα

τα. Είναι φανερό πχ ότι ο άνθρωπος αντιμέτωπος με την περιβαλλοντική κρίση πρέπει να τοποθετηθεί έτσι απέναντι στο περιβάλλον και βέβαια πρέπει να τοποθετηθεί έτσι απέναντι και στον εαυτό του στην ψυχή του, για να ανασυγκροτηθεί θεμελιωδώς. Χρειάζεται ηθική καινοτομία.

Αντιμέτωποι λοιπόν με τον ηθικό κίνδυνο θα πρέπει να κατανοήσουμε τη διαλεκτική της ηθικής απέναντι στις έννοιες και στις αξίες. Η απόλυτη ας πούμε αβλάβεια έναντι των σωμάτων ή η υπερνίκηση του θανάτου από ορισμένα μέρη του συστήματος, θα προκαλούσε μια καταστροφή χωρίς προηγούμενο. Θα λειτουργούσε σαν γιγάντωση του ηθικού κινδύνου και αυτό ισχύει βέβαια και για τις επιστημονικές καινοτομίες.

Το θέμα μας είναι να ανακαλύψουμε τα υπόβαθρα της ενότητας βέβαια, για να ξεφύγουμε από τον ηθικό κίνδυνο, για να δούμε έτσι και την θεωρία εξόδου από αυτή τη Δαμόκλειο Σπάθη του ηθικού κινδύνου. Να ανακαλύψουμε μέσα μας αυτή την ενότητα της ολότητας και της ατομικότητας. Όπως στη Φυσική επιστήμη όπου η συγκροσιακή έρευνα του μικρόκοσμου για να φανούν τα υπόβαθρα της σωματιδιακής συνοχής, η ενδοσωματιδιακή συγκρότηση αναδεικνύει ένα βαθύτερο υπόβαθρο ενότητας είτε πεδιακό είτε σωματιδι-

ακό. Ένα υπόβαθρο ενότητας που είναι ταυτόχρονα και μια ενότητα του μικρού με το μεγάλο.

Το αντίστοιχο λειτουργεί και μέσα μας. Μέσα στα βιολογικά όντα, μέσα στα ψυχολογικά όντα όπως εμείς, πρέπει να ανακαλύψουμε και να αποκαλύψουμε αυτή τη θεμελιώδη ενότητα. Την απομονωμένη ενότητα. Όταν τοποθετούμαστε μέσα από αυτήν, τοποθετούμαστε με όρους εξελικτικότητας, χωρίς ηθική στατικότητα. Αυτό που ενοχλεί στην ηθική είναι ο πουριτανισμός ως ειδωλοποίηση της ηθικής. Γι' αυτό τοποθετούμαστε εξελικτικά με την προοπτική και τη δυναμική που υπάρχει μέσα μας μεταξύ ατομικότητας και ολότητας, απελευθερώνοντας έτσι μέσα στην πολλαπλότητα μια αφωνία του είσαι, αποσπασμένη από τη μερικότητα αλλά και διαχτυκτικά ζωτική σε κάθε τι.

Τότε και μόνο θα μπορέσουμε να αναδείξουμε μια πραγματική θέληση για το καλό. Μια πραγματική θέληση που θα εκφράζει την ελευθερία απελευθερωμένη από τον ηθικό κίνδυνο, απελευθερωμένη δηλαδή από τις συστημικές αναγκαστικότητες. Τότε θα έχουμε ενσωματώσει μέσα μας και την πληροφορία του περιορισμού ως αυτοδέσμευση και πλέον θα υπάρχει μια πλήρης διαθεσιμότητα πολιτική και οικονομική στη λειτουργία ενός μερισμού, μιας εποικοδομητικότητας πρωτοβουλικής και συνεργατικής.

Από δω λοιπόν καταλήγουμε στην αναγκαιότητα για μια βαθιά παιδεία σαν θεραπευτική του συστήματος και των μερών του. Δεν είναι επαρκής βέβαια από μόνη της αυτή η βαθιά παιδεία, γιατί υπάρχει ένα υπόβαθρο, ένα υπόλειμμα, μια διάχυση ηθικού κινδύνου ή ηθικής στρέβλωσης παντού στα μέρη και στο σύστημα, την ίδια ώρα που το σύστημα επινοείται και καταλήγει να είναι ένα σύστημα κυριαρχίας των ηθικών ρίσκων για μια πχ νομενκλατούρα ισχύος, για μια ελίτ.

Και αυτή είναι και η δυσκολία τελικά για την αποκατάσταση των ηθικών ελίτ όπως ανέφερε ο Άλ-

φρεντ Βέμπερ γιατί και εδώ εμφιλοχωρεί ηθικός κίνδυνος στην αξιακή διεκδίκηση και ταυτοποίηση. Εμφιλοχωρεί αυταπάτη-ναρκισσισμός που τον έχουμε δει να λειτουργεί σε σχέση με αξίες και έννοιες όπως αναφέραμε πριν, με λειτουργική στρέβλωση των αρχών. Αν ήμασταν όλοι πλούσιοι τι θα κάναμε; «Τι θα κάναμε χωρίς τους βαρβάρους»; Ή για να θυμηθούμε με τον Όσκαρ Ουάιλντ για τις «Τέσσερις Θεραπείες» που έκανε ο Χριστός όπου οι θεραπευθέντες παλινδρόμησαν στην επανάληψη των αμαρτημάτων τους.

Το θέμα δεν έχει γίνει μόνο από αυτές τις αναφορές όπως αυτές του Όσκαρ Ουάιλντ. Είναι ένας αρχαίος προβληματισμός. Αφορά αυτή την αδυναμία του ανθρώπου όταν είναι εν ελευθερία και εν ανέσει να επιλέξει. Γι' αυτό και η εξωτερική ισορροπία λειτουργεί σαν ένας περιορισμός στην ευχέρεια στην εσωτερική άνεση που αποτελεί μια συνθήκη για μια ελευθερία επιλογής.

Το σύστημα δηλαδή λειτουργεί σαν μια δικλίδα πνευματικής ασφάλειας (μαζί βέβαια και με την πληροφόρηση που δίνει στις μονάδες) ώστε να λειτουργούν υπό το καθεστώς μιας αυτοπροσδιοριζόμενης πνευματικά ασφάλειας των μερών παράλληλα με την ελευθερία. Υπό αυτή την έννοια πράγματι η ζωή αναπτύσσεται όπως έλεγε ο Βιβεκάναντα ως «τάση για ανάπτυξη του όντος σε συνθήκες που τείνουν να το συντρίψουν». Έτσι απελευθερώνεται το όν από την στατικότητα του, την αδράνεια του που είναι μια τεράστια ηθική διακινδύνευση. Είναι φανερό πχ ότι θέλουμε κίνητρα για την εργασία και τα κίνητρα αυτά λειτουργούν ιδιοτελώς υπό συνθήκες όμως συμπίεσης, καταπίεσης, καταπόνησης. Πόσοι διατηρούμε τα κίνητρα της εργασίας υπό συνθήκες πλούτου πέραν της ψυχαναγκαστικής νεύρωσης και δεν μεταπίπτουμε στην συμπεριφορά της αργόσχολης τάξης όπως αναφέραμε προηγουμένως; Γι' αυτό θα έλεγε κανείς ότι υπάρχει αρκετή συμβολική στην κατάρα της εξόδου από τον παράδεισο υπό το καθεστώς της εργασίας ενώ προηγουμένως το καθήκον ήταν το «εργάζεσθαι και φυλάττειν τα όντα»

Όταν υπήρξε η αποξένωση από τα όντα υπήρξε το επαχθές της εργασίας. Υπάρχει έλλειμμα υγιούς κινήτρου. Δε μπορούμε να λειτουργήσουμε κάτω από υγιές κίνητρο. Ακριβώς αυτό λειτούργησε και στην πώση του κεύσισανισμού, τη μείωση της απόδοσής του εν μέρει. Έτσι οδηγηθήκαμε σε μια ιδεολογική και πραγματιστική ηγεμονία του νεοσυντηρητισμού και του νεοφιλευθερισμού, μέχρι που και αυτός εφθάρη και ανέδειξε το θηριώδες πρόσωπό του σαν μια συστημική και ιδεολογική μονοκαλλιέργεια. Εδώ λοιπόν βλέπουμε την αναγκαιότητα μιας συστημικής και ενδοπροσωπικής σύνθεσης για την αναχαίτιση αυτής της χωριστικότητας που αποτελεί το θεμελιώδη κίνδυνο αυτής της χωριστικότητας και του ολοκληρωτισμού της στενότητας που εκφράζει τη στρέβλωση της ολότητας, τη συστημική στρέβλωση.

Το ίδιο ισχύει και για τις θρησκείες με τη φθίνουσα απόδοσή τους με τον ηθικό τους κίνδυνο, αυτόν των ιερατείων. Το ίδιο ισχύει για τον ηθικό κίνδυνο της επιστήμης και της τεχνολογίας. Το ίδιο ισχύει για τον κίνδυνο των εθνών που ξεκινάνε από διεκδικητικές απελευθερωτικές προσεγγίσεις ως εθνοκαταπιεστικά κινήματα και στη συνέχεια καταλήγουν δυναστευτικές και μορφές ολοκληρωτισμού ή μορφές αυτοπαγίδευσης σε μια κυριαρχική κουλτούρα, σε μια κουλτούρα κυριαρχίας.

Αυτός λοιπόν ο φαύλος κύκλος του ηθικού κινδύνου πρέπει να διακοπεί. Είναι ο φαύλος κύκλος του ανθρωπολογικού κινδύνου και τώρα είναι η ώρα που πρέπει ενσυνείδητα να επιχει-

ρήσουμε γιατί έχουμε τα εργαλεία της γνώσης, έχουμε την ηθική γνώση, μπορούμε να μεταβολίσουμε σε βάθος την γνώση του καλού και του κακού και να ξαναδούμε την ομορφιά του Δένδρου της Ζωής. Έχουμε ολοκληρώσει σχετικώς την γνώση καλού κακού είναι τώρα λοιπόν να επιχειρήσουμε για να αποκτήσουμε τη γνώση της ζωής, για να επιστρέψουμε στην εδεμική κατάσταση, την έσωθεν και έξωθεν, για να γίνουμε εκφραστές και δημιουργοί της. Είμαστε ικανοί για να περάσουμε από μια κουλτούρα οδύνης σε μια κουλτούρα χαράς, ν' αλλάξουμε τα κίνητρα μας, να ανταλλάξουμε την φτώχεια των κινήτρων με τον πλούτο των κινήτρων με την εκουσιότητα μας, με τον εθελοντισμό μας, με το υπηρετείν μας; Μπορούμε να μεταβούμε από

Είμαστε ικανοί για να περάσουμε από μια κουλτούρα οδύνης σε μια κουλτούρα χαράς, ν' αλλάξουμε τα κίνητρα μας, να ανταλλάξουμε την φτώχεια των κινήτρων με τον πλούτο των κινήτρων με την εκουσιότητα μας, με τον εθελοντισμό μας, με το υπηρετείν μας;

τους υπηρετούμενους ή τους επιδιώκοντες να υπηρετηθούν, στους υπηρετούντες;

Αυτό χρειάζεται στοχασμό χρειάζεται καλή θέληση χρειάζεται σωστές σχέσεις χρειάζεται ομαδική συνεργασία, χρειάζεται καλή δράση.

Ένα από τα μείζονα πράγματα που πρέπει να εντυπωθούν πλέον από αυτή την περίοδο των κρίσεων, από αυτή την ενδιαφέρουσα οκταετία που έζησε η ανθρωπότητα ανοίγοντας την αυλαία της τρίτης χιλιετίας και του 21ου αιώνα (για τους Χριστιανούς) είναι η καλύτερη αυτή κατανόηση του ηθικού ή του ανθρωπολογικού κινδύνου στα συστήματα, στις επιμέρους μορφές και λειτουργίες και μονάδες ώστε να μεταρρυθμίσουμε θεμελιωδώς την κατάσταση. Όταν ζητάμε ένα νέο Μπρέντον Γουντς ή ένα νέο New Deal πρέπει πλέον να συμπεριλάβουμε πολύ βαθύτερα κάποιες θεμελιώδεις έννοιες, και ένα δώρο αυτής της κρίσης (όπως και των προηγούμενων κρίσεων) που πλέον ολοκληρώνεται είναι η κατανόηση του ηθικού κινδύνου.

Μπορούμε βέβαια να πάμε και σε διασπορά του ηθικού κινδύνου, όπως επεδίωξαν κάποιιοι να μετατρέψουν τους οικονομικούς κινδύνους σε επενδυτικά παράγωγα, με αποτέλεσμα να φθείρουν όλες τις οικονομίες. Κατά κάποιο τρόπο το σύστημα δε μπορεί να απορροφήσει επενδυτικά τους ηθικούς κινδύνους. Δεν είναι πάντα επαρκές το «Αόρατο Χέρι» που μια ειδική του όψη εκφράστηκε από τον Άνταμ Σμιθ μέχρι τις θεωρίες του Μάρκοβιτς. Δεν είναι τόσο αβλαβής αυτή η συστημοποίηση της διάχυσης του επιμερισμού αλλά και της ανάρτησης του ηθικού κινδύνου των μερών. Υπάρχουν κίνδυνοι σε αυτή καθ' αυτή τη συστημική προσέγγιση.

Το σημείο όπου αυτοί οι κίνδυνοι σταματάνε, βρίσκεται στη βιωματική και οντολογική μας ολοκλήρωση που πρέπει να είναι μια αντί-Νιτσεική ολοκλήρωση και αυτός πραγματικά θα ήταν πράγματι ο υπεράνθρωπος και όχι ο άνθρωπος της ακόρεστης επιθυμίας του απόλυτου ηθικού κινδύνου, του φασιστικού «ζειν επικινδύνως».

Και δω πρέπει να δούμε αυτές τις συστημικές

οικονομίες και το πώς μπορεί να σφάλλει αυτή η επίκληση της αδρεναλίνης ή το διαρκές καθεστώς αδρεναλίνης. Η απαγόρευση, ο καταναγκασμός, η φανταστική γοητεία, όλα αυτά πρέπει να μπουκνούν υπό έναν ολοκληρωμένο έλεγχο, όχι συστημικό αλλά συνειδησιακό. Πρέπει να αποδομηθούν συνειδησιακά. Είναι αναγκαίο το τέλος της γοητείας αυτής που μας τυφλώνει και που τροφοδοτεί και ανακυκλώνει την τραγικότητα μας.

Μια δεύτερη λοιπόν ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα έννοια από το πεδίο της οικονομίας, αλλά δεν είναι βέβαια μόνο της οικονομίας, δίπλα από την θεωρία των εξωτερικότητων και των εξωτερικών επιδράσεων μια μεγάλη συνεισφορά είναι η θεώρηση του ηθικού κινδύνου. Είναι μια θεώρηση που την προσέγγισε ιδιαίτερα η αγορά αλλά ακόμη βέβαια και ο κρατικός σχεδιασμός, η σοσιαλιστική δηλαδή θεωρία του κρατικού σχεδιασμού υπό διαφορετικές όψεις.

Και οι δύο ιδεολογίες και πολιτικές και θεωρίες προσέγγισαν από διαφορετικές όψεις το ίδιο πράγμα. Εδώ αναδεικνύεται το επόμενο σημείο συνθέσεως. Αν ένα λειτουργικό σημείο συνθέσεως ήταν το θέμα της διαχείρισης των εξωτερικότητων των εξωτερικών επιδράσεων εδώ έχουμε να κάνουμε με ένα αξιακό και θεωρητικό σημείο σύνθεσης στην περίπτωση της ανάλυσης και της αντιμετώπισης του ηθικού κινδύνου.

Σχεδιακή Διαθεσιμότητα.

Μια ιδιαίτερα σημαντική καινοτομία στην πορεία προς το μέλλον συνίσταται στην σχεδιακή διαθεσιμότητα θεσμών και πόρων. Στο πλαίσιο δηλαδή ενός σχεδίου. Το σχέδιο πρέπει να οριστεί ότι είναι ελεύθερο από το βάρος του ηθικού κινδύνου, είναι ελεύθερο από τους κανόνες συνεπώς ανάσχεσης του ηθικού κινδύνου και είναι και ελεύθερο από προσωπικούς ρόλους ή προσωποποιήσεις όχι με την έννοια μιας αναστολής αλλά με την έννοια μιας ανοικτής πρόσβασης κοινής για όλους στον βαθμό που είναι ακόμη στάση ιδεών. Δηλαδή το σχέδιο δεν έχει ούτε τους ηθικούς κινδύνους της ατομικότητας ούτε τους ηθικούς κινδύνους της συλλογικότητας. Σ' αυτούς βέβαια που θα ισχυριστούν ότι θα λειτουργήσει σαν πεδίο προσχηματικό για τις ηγεσίες για παραγωγές ισχύος θα πούμε ότι ούτως ή άλλως αυτοί εκμαιεύουν αυτή την διαθεσιμότητα σε κατευθύνσεις αντί-σχεδιακές. Σε κατευθύνσεις δηλαδή που εκφράζουν και μορφοποιούν όχι απλώς ηθικούς κινδύνους αλλά βλάβες, που εντείνουν την βαρβαρότητα στον ένα ή στον άλλο φονταμενταλισμό.

Συνεπώς λοιπόν γιατί να μην απελευθερώσουμε πόρους και θεσμούς για την απελευθερωτικότητα του σχεδίου;

Μεγαλύτερη διαθεσιμότητα για την λογική και την ωφέλεια. Όταν είναι εμφανής η δυνατότητα της ωφέλειας θα πρέπει αυτή η ωφέλεια να μπορεί να βγει εκτός κανόνων. Οι κανόνες θεσπίζονται για την αντιμετώπιση των λεγόμενων ηθικών κινδύνων. Αυτή την αντιμετώπιση των ηθικών κινδύνων όταν δεν την έχουμε απέναντί μας, θα λέγαμε ότι εξελίσσονται σε ηθικό κίνδυνο οι ίδιοι οι κανόνες που επιβεβαιώνουν τον εαυτό τους και αναπτύσσονται ως γραφειοκρατία, ως στέρηση, ως πρόσθετη στενότητα.

Οι κανόνες είναι μια στενότητα για να αποφύγουμε την έκθεση σε ηθικούς κινδύνους. Όταν υπάρχει το δεδομένο της απουσίας του ηθικού κινδύνου, τότε θα πρέπει να μπορούμε να υιοθετήσουμε άμεσα μέτρα λογικής ηθικής και ωφέλειας υπερκείμενα των κανόνων.

Γιάννης Ζήσης,
Δημοσιογράφος - Συγγραφέας,
Μέλος της Γραμματείας της ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ

DVD: ΜΙΑ ΥΠΕΡΟΧΗ ΖΩΗ (1946)

Γράφει ο Δημήτρης Σαρινάκης, Μέλος ΜΚΟ Σόλων

(It's a wonderful life)

Ένας απελπισμένος οικογενειάρχης - πρότυπο για την κοινότητά του – στα όρια της αυτοκτονίας, βρίσκει το νόημα της ζωής του, με την μαγική βοήθεια ενός αγγέλου. Μια family monie, που χαρακτηρίστηκε και ως η πλέον «αντικαταθλιπτική», μας δίνει και μια ματιά στην Αμερική της εποχής του μεγάλου κραχ του 1929, για να θυμόμαστε από πού πέρασε αυτή η χώρα (και που πάει άραγε;)

Ο σκηνοθέτης Φ. Κάπρα εδώ, ενώ εκθειάζει τα ιδεώδη της πολιτικής του F.D.Roosevelt, και σε μια σειρά ταινιών όπως το Σάνγκρι – Λα, ή το Τζων Ντο, όπου προβάλλει μια εναλλακτική για την εποχή τότε, αλλά και τώρα, φιλοσοφία προωθημένης ηθικής μεταστροφής σε θεμελιώδεις - αιώνιες αξίες (φιλία, ανθρωπισμός, μεγαλοψυχία, αναχωρητισμός, απρόσωπη θυσία, πατριωτισμός), σαν αντίπαλο δέος στην παγκόσμια απειλή του ναζισμού, στην πράξη είχε αντιφατική ως προς αυτά προδιάθεση, όπως φαίνεται από την βιογραφία του. Στην συγκεκριμένη ταινία θυμόμαστε έντονα την ρήση του Άγγλου φιλόσοφου Τζόν Ντον: «Κανένας άνθρωπος δεν είναι νησί.»

Σκηνοθεσία: Φρανκ Κάπρα

Σενάριο: Φίλιπ Βαν Ντόρεν Στερν - Φράνσις Γκούντρις

Διάρκεια: 130 λεπτά

Χώρα: ΗΠΑ / Γλώσσα: Αγγλικά

Χρώμα: Ασπρόμαυρο

Παίζουν: Τζαίημς Στιούαρτ, Ντόνα Ρήντ,

Λάιονελ Μπάρυμωρ, Τόμας Μίτσελ, Χένρυ Τράβερς

Συνέντευξη του ηθοποιού Άγγελου Αντωνόπουλου

Σχόλιο: Αλέξανδρος Μπέλεσης, Μέλος ΜΚΟ Σόλων

Μια συζήτηση μεταξύ άλλων για τον αληθινό Μάρξ, όπως αυτός αποκαλύπτεται μέσα από αυτό τοθεατρικό έργο απαλλαγμένο από τις ετικέτες και τους μύθους που του πρόσδεσαν οι πολιτικοί ερμηνευτές του. Ο συγγραφέας του έργου Howard Zinn τον «βγάζει από το αδιέξοδο της απολογίας για τα ιστορικά πεπραγμένα» αυτών που δόμησαν τον υπαρκτό σοσιαλισμό στο όνομά του και αναφέρει πλήθος προσωπικών στοιχείων που βρίσκονται διασκορπισμένα σε πολλές διάσπαρτες πηγές. Περιγράφεται πως για τον Μάρξ που είχε όλα τα υπάρχοντά του στο ενεχυροδανειστήριο και που δούλευε για το Διδακτορικό του με θέμα τον Δημόκριτο και τον Ηράκλειτο ήρθε «ακριβώς η στιγμή που συνειδητοποιούσε ότι οι φιλόσοφοι περιορίστηκαν στην ερμηνεία του κόσμου ενώ το θέμα ήταν πώς να τον αλλάξουν». Γενικά ένα έργο πείραμα από πολλές απόψεις, γιατί βάζει θεατρική πλοκή σε αξίες.

Στη συνέντευξη γίνεται λόγος για την ιδιαιτερότητα του ηθοποιού και του Θεάτρου. Ο ηθοποιός «χωρίς συνεργάτες είναι απροστάτευτος. Το θέατρο αποτελεί μια συλλογική δουλειά. Δεν είναι ζωγραφική...και αν πουληθεί πουλήθηκε και αν δεν πουληθεί το 'χεις εκεί και το βλέπεις. Όταν ανεβάζεις θέατρο και έχεις μπροστά σου καθίσματα θεατών, απευθύνεσαι σε αυτούς και πρέπει να κοπούν και εισιτήρια. Λοιπόν θέλω να πω ότι πρέπει να σπάσεις το φράγμα της φιλοσοφίας του εμπορίου, αφενός και να έχεις ας πούμε την ιδεολογία του καλλιτέχνη. Να είσαι ιδεολόγος καλλιτέχνης, να κάνεις μια δουλειά να χτυπάς καμπάνια, να βάζεις μπροστά συνειδήσεις και σκέψεις». Το θέατρο γενικά «έχει ανήσυχους ανθρώπους» αλλά η Ελλάδα έχει και διαπαιδαγωγ-

ημένο Θεατρικό κοινό και για το οποίο μεγάλη βέβαια συμβολή σε αυτό έχει κάνει ο Κουν, ο οποίος μας πληροφόρησε για όλα τα θεατρικά ρεύματα του κόσμου, όταν ήταν ζώσα η θεατρική του εστία. Στην συζήτηση αυτή δεν παραλείπονται και αναφορές στην πολιτική και το περιβάλλον. Για τους σύγχρονους «εύκολους πολέμους ...με την ιδεολογική επένδυση ότι αυτοί γίνονται για να σώσουμε την Δημοκρατία». Και για «τα οικολογικά συνέδρια που εκδίδουν

διακηρύξεις τις οποίες δεν υπογράφουν οι πρόεδροι των Ηνωμένων Πολιτειών γιατί θα τους μαλώσουν οι πάτρονοί τους, γιατί προσκρούουν στα συμφέροντα εκείνων που τους έχουν επιλέξει... Ανευδοίαστα λένε ότι δεν το υπογράφουμε γιατί δεν μας συμφέρει. Δεν συμφέρει στον κόσμο της βιομηχανίας».

Όσον αφορά την σημερινή αναγκαιότητα για μια πιο αληθινή και δημοκρατική διακυβέρνηση «θα μπορούσαμε να πούμε πως δεν φυτρώνουν αυτόματα προσωπικότητες μέσα από το πολιτιστικό δρώμενο, αλλά μέσα από την κάψα και την αγωνία της πολιτικής - της συγκεκριμένης πολιτικής. Δεν θέλω να αναφερθώ τώρα σε ονόματα, αλλά υπάρχουν άνθρωποι αυτή τη στιγμή, στο διεθνές πολιτικό προσκήνιο τους οποίους σεβόμαστε, βλέπουμε με δέος και με προσμονή και με ελπίδα ...δεν θέλω να αναφερθώ σε ονόματα, αλλά υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι είναι μύστες της πολιτικής, μύστες της ιδεολογίας, έχουν μια ταυτότητα η οποία τους εμπνέει, και η οποία μας εγγυάται και εμάς πολλά πράγματα, μια πίστη. Μας δημιουργεί μια πίστη».

Δείτε τη συνέντευξη του κ. Άγγελου Αντωνόπουλου στην ιστοσελίδα μας: <http://www.solon.org.gr>

ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΑ

• Άλλη μια απελευθέρωση θεραπευμένων πουλιών πραγματοποιήθηκε από το ΕΚΠΑΖ και την ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ με την αρωγή του δασαρχείου Σπερχειάδας. Αυτή τη φορά η απελευθέρωση πραγματοποιήθηκε στο Δ.Δ. Μάκρης στο πλατανοδάσος που αναπτύσσεται κατά μήκος του Σπερχειού ποταμού και σε ένα λόφο του Δήμου Σπερχειάδας.

Συγκεκριμένα απελευθερώθηκαν 3 γεράκια και ένας μπούφος.

Ο τελευταίος μάλιστα είχε σταλθεί εξασθενημένος από την ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ στο ΕΚΠΑΖ για φροντίδα λίγο καιρό νωρίτερα. Το γεγονός της απελευθέρωσης αυτής, μας έκανε την τιμή να καλύψει τηλεοπτικά, η δημοσιογραφική ομάδα της τηλεοπτικής εκπομπής «Μένουμε Ελλάδα» της ΕΡΤ. 30/11/2008

• Απελευθέρωση πραγματοποιήθηκε στη Σπερχειάδα Φθιώτιδας δύο μπούφων, ενός 1Ηταυρου και μιας πρασινοκέφαλης πάπιας. Την απελευθέρωση πραγματοποίησαν η ANIMA με τον ΣΟΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ με τη συνεργασία του Δασαρχείου Σπερχειάδας. Οι

απελευθερωμένοι φίλοι μας είχαν βρεθεί τραυματισμένοι και οδηγήθηκαν από διάφορους εθελοντές στις εγκαταστάσεις της ANIMA για θεραπεία. Μετά την θεραπεία τους ήρθε η ώρα της απελευθέρωσής τους στο φυσικό τους περιβάλλον. 30/10/2008

• Δεν έφτανε που είχε μείνει σκελετωμένη και αβοήθητη, η σκυλίτσα που βρήκαμε σε κρίσιμη κατάσταση με σπασμούς, είχε δηλητηριαστεί με φόλα σε σημείο που επανειλημμένως βρέθηκαν δηλητηριασμένα σκυλιά και γάτες στο παρελθόν. Ένα έγκλημα τελείως άδικο, παράλογο και εξευτελιστικό για ολόκληρη την κοινότητα μέσα στην οποία κρύβεται ο δράστης, που νομίζει ότι νομιμοποιεί την αθλιότητά του μέσα από την επανάληψη και την απροσωπία, ότι «έτσι πρέπει να γίνεται με τα αδέσποτα». Αυτός που φέρεται με αυτό τον τρόπο απέναντι στα ζώα, που στέκεται έτσι απέναντι στην ζωή, έχει σκοτώσει ήδη στον ίδιο του τον εαυτό την ευκαιρία για τα δώρα της αγάπης και της καλοσύνης, και έχει διαλέξει μόνος του πεπρωμένο.

www.solon.org.gr

ΑΕΙΦΟΡΙΑ / ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ / ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ / ΓΡΑΦΕΙΑ: Μιαούλη 18, Μάκρη, Ν. Φθιώτιδας
 Τ.Κ.35011 / ΤΗΛ: 22360-22914, FAX: 22360-22355 / E-Mail: info@solon.org.gr / Site: www.solon.org.gr / Σκίτσα:
 Γιώργος Μαουρουλέας / Σελιδοποίηση: Έργον (ergongraphics.gr) / Υπεύθυνος Ύλης: Μπέλεσης Αλέξανδρος
 / Εργάστηκαν: Ζήσης Γιάννης, Μουτσοπούλου Ιωάννα, Παρασκευουλάκος Γιάννης, Σαρηνάκης Δημήτρης,
 Μάντης Θανάσης, Μαουρουλέας Γιώργος, Λάμπρου Μαρία, Γιαννακοπούλου Μπέσσυ
 Τεχνική Υποστήριξη: Κατσουλάκος Παναγιώτης

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν εκφράζουν κατ' ανάγκη τις απόψεις της εφημερίδας